

ДАВРО-БОСАНСКИ
ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-
прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Издаје двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 13. и 14.

Сарајево, мјесеца Јула 1889.

Год. III.

Митрополиту Ђорђу Николајевићу.

I.

Ти си узор српском роду,
И понос си свом народу;
Пастир прави Ти си њему,
За примјер си у свачему!

II.

Ти за корист рода свога
Радиш, чиниш дјела многа;
Увијек му помоћ пружаш,
Стадо своје вјерно чуваш!

III.

Па зато Ти млађан кличем,
Из дубине срца вичем:
Живно нам наша дико!
Омиљени наш владико!

Сарајево, 1889.

Ристо П. Пешут.

Н
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

На Видов-дан.

Бацимо ли за један једити часак кратак и летимичан поглед у нашу прошлост; загледамо ли у постанак и ток нашег најранијег политичког живота и развијања; завримо ли у свјетску, а прелистамо ли неколико листова наше посебне српске историје, па ако проучимо што нам причају о нашој прошлости — можемо се брзо и лако увјерити: да нема народа у свијету, у којем су од вајкада, још од почетка његовог историјског живота, почеле у великој мјери преовлађивати свађе и раздори, као у српском народу; а слободно можемо и ту жалосну истину рећи: да ни један народ у свјетској повјесници, није толико због тих раздора морално и материјално пострадао, да је својом неслогом и обијесном самовољом својих поглавара најпослије дошао сам себи и своје главе, својег политичног живота, изгубио своју слободу, своју државу и своју самосталност, и сурвао се у понор политичког и моралног јаза, па да је препаћен и прекаљен одолео свјема патњама и надчовјечанском се снагом одупр'о свјема мукама и очувао себе и своје народно биће: — као што је српски народ!

Још у прва времена политичког живота нашег српског народа, видимо га растројена и поцијепана на многе странке, а српске земље раскомадане на мале и нејачке државице, над којима господарише животом и имањем мали и незнатни господари, или боље речено: за се самостални а многи од туђина зависни мали владарчићи, а сваки се храни славољубљем и грамжљивошћу и напаја обијесном пакошћу, завишћу и осветом против рођене мајке Србије, против своје браће Србадије.

Ти сами по себи мали и незнатни владари а опојени тако великим, силним и страшним манама, тлачише немилце своје поданике — свој народ; они безобзирно просипаше крв браће своје, покривајући сбијесно српска поља тијелима срп-

скијех синова и натапајући српске земље крвљу њезинијех јунака!... Брат брату очи вади, брат брату о глави ради!... Заслијељени страшћу и саможивијем жудњама, а не бивши у стању и не имајући снаге да се собом дочепају власти, силе и господства: одлазише у туђе таборе, да се послуже војеном снагом непријатеља своје земље и својега народа, те доводећи туђе чете и стојећи на челу душманскијех хорда, удараше на своју домовину, убијајући и пустошећи народ и његове земље; оружаном руком порише мајчину утробу, из које су поникли; жареше и палише, грабише и отимаше од народа све, чега се дочепаше; душманском ногом а лицем попреканим братском крвљу прштише народ из којег су поникли и који их је одранио... Гријеси су то страшни, гријеси су то велики, гријеси небу вапијући, јер постајаху немилостиве убице своје рођене мајке, своје рођене браће и сестара!... Народ, кукаван народ ако се могао одупријети, он се јуначки одупр'о, а ако ли је подлагао душманској навали, остављаше кућа и кућишта и бјежаше у гору и планине, тражећи уточишта у дружби са звјеровима, јер и они бијаху милостивији од његовијех неситијех господара и издајнички намамљених душманских чета. Поља и ливаде зарашћаваху у трње и коров, а на згараштама кућа и кућишта кукаше кукавица црна и тужна као и злопатња народа... Изгледаше као да је сам Бог окренуо лице и проклео тај народ, у којем се зачеђаваху онакви изроди! Али не! Он је проклео његове несите и саможиве великаше, пуштајући их њиховим неприродним пријатељима на милост и немилост, који их држаху у дубоким тамницама и у заточењу, па најпослије им и живот одузимаше ти њихови пријатељи, они пријатељи, чијом су се оружаном руком послуживали, да се дочепају власти и да се попну на грбачу народну. Овакијех

жалоснијех примјера пуна је историја од почетка до великог Немање, па и послје славног периода ове лозе. Ту су пустошења и пљачкања бугарска, грчка и другијех народа.

Тад, кад се братска крвничка рука дизаше на својега брата; кад српска мајка цвиљаше под зулумом својијех рођенијех синова; кад српска поља и ливаде прекриваше пустош; кад глад и помор, домаћи ратови, спољне навале и невоље затираху народ; кад огрезао бијаше у међусобнијем борбама и крвничкијем озетама, опљачкан властољубигим Грцима и Бугарима и осталијем непријатељима; — кад такав даклен стајаше на ивици своје државне, вјерске и моралне пропасти: посла Бог Србима човјека племенита и узвишена; човјека вриједна и поштена; човјека, којег бољаше срце, којем лежаше на срцу и души срећа народа, којем се савијаше туга због домаће неслоге и очите народне пропасти, правог сина и народњег пријатеља — великог Стевана Немању. Овај Богом умудрени човјек видећи шта је узрок пропадању и страдању српског народа, не пожали труда, не малакса у трудном раду за бољитак својега народа, за цркву и православну вјеру, већ помоћу Божијом и својом челичном вољом постепено отклони од народа невоље, које га немилостиво гоњашу коначној пропасти; он му поврати мир, слогу и јединство; сдружи и сбиранима раздијелени народ, спојивши у једну цјелину раскомадане дијелове и заснова на вјери православној снажну српску државу, а њезине до тадање мале владаочиће, срушивши њихову обијест, задахну љубављу родољубства, мира и слоге, па на развалинама порушена славољубља и себичности подиже олтар слоге и јединства. Тој самосталној српској, првој спојеној држави и уједињеном Српству, стаде сам собом на чело, којим управљаше као мудар владаоц, брижан отац и побожан син православне вјере и народа. Немања први положи темељ и постаде началником оног владалачког дома,

под којим српске земље процвјеташе и проширише се, под којим се рашири српско господство, утврди народна слава, и српска држава достиже под потомком овог првог великана славне Немањине лозе, под „Силним“ Душаном највиши свој развитак, највиши ступањ у погледу умне и материјалне снаге, јер је доведе на степен прве и доминирајуће државе на балканском полуострову и достојне премице осталијем великијем тадашњијем државама.

Но „гдје је среће, ту је и несреће“, вели народна пословица, па тако је и овдје. Баш у тој величини и моћи Душанове царевине, залегао се опет они стари црв, који је толико вриједа нанио српском народу прије Немањића доба. Душан раздијеливши државу и своју власт на силне и моћне великаше, држаше својом челичном мишицом све у стези за својега живота; но послје његове смрти, паде с њим у гроб и она јака спона, која је дијелове српске царевине и народа држала у чврстој и јакој свези јединства, те српска држава и њезина судбина би скопчана са „нејакијем Урошем“, човјеком благе и тихе нарави, склоним више олтару, него ли државном пријестолу, па с тога и паде заједно с државом под туторство „богодавног кума краља Вукашина“ човјека одважна, стална, добра војника и државника, али и човјека пуна славољубља и гордости, који се не задовољаваше краљевском круном а царском моћи, већ који дрзну вјероломном и безбожничком руком пут саме царске круне на безазленој и неодлучној глави. И скиде је подлијем убиством Паде под ударом буздована потоњи огранак славне владалачке куће, а с њим и потоња, ма и лабава веза српског политичког јединства Великаши и царски намјесници тежећи и сами за самосталном влашћу и туђим господством, а видећи што учини царски кум, распалише се у њима страсти и би букнуо општи грађански рат, да не навалише Турци. Несретна битка, или боље и праведније речено „пабитка“ стаде

главе одважном и усталачком Вукашину краљу и готово све његове силне војске. На Марици би право Косово, којег је пошљедица оно потоње, на којем паде и задња вољом српства крунисана глава, мученика цара и кнеза Лазара.

И за Вукашинове доби почеше се силници „отимати о царство“, јер не знаду — јадни Уроше! — на коме је царство. „Међу собом хтједоше да се покољу и поморе, и злаћаним да пободу ножим“, но у најтежи час јавља се Божија правда и народна воља оличена у идеалу Србиновом — Марку Краљевићу, који уталочи за тај час разбуктане страсти и врати праведном пресудом „ни по баби ни по стричевима, већ по правди Бога истинога“, замахнуте голе мачеве у њихове корице, и спријечи, да се свети Неманића престо не оскврни братском и народном крвљу.

Великаши су својим необузданим неваљалствима и рђавим, неродољубним дијелима сами спремиле пропаст себи, својој власти а с тијем и српској држави, српској слободи и независности. Унутрашњи грађански ратови, трвења и отимања о владалачку круну, моћ и славу, доведоше за кратко вријеме некадашњу силну Душанову царевину на праг варварског освајача, азијатског крет-душмана Чудна сутицаја судбине, ваљда јединствене у свијету! Мишице јунака, које су под Душаном задавале страх и уљевале поштовање, које су проносиле славу српског оружја и прошириле краљевину, те је подигле на степен силне и моћне царевине, господарице готово свега Балкана, — па те исте мишице до неколико година задавају ју јој смртне ударце, и државу с народом доведе коначној пропасти!!

У том мучном и несретном стању, већи дио српског народа видећи грдно провалију у коју ће се кад тад сурвати и поломити брод српске државе, моћи и снаге, очајнички устаје и силом своје народне воље проглашује на збору кнеза

Лазара господарем и царем свију Срба, у натач саможивим и обијесним великашима и намјесницима, који се сваки на по се стараше не бирајући срества, како ће се дочепати Душанове круне и његове царевине.

Цар Лазар, зар да не би дражио саможиве и силне великаше, зваше себе кнезом, и стараше се да поврати држави мир и слогу, срећу и благостање, и да је у потоњем часу спасе од пропасти, али узалуд му је труд, јер: „Великаши, проклете им душе, на комаде раздробиле царство“, а уз то осили се азијатски душман, па већ погледаше на Србију као на зrelu јабуку, која ће му скоријем у криоце пасти. И објави рат српском господару, кнезу Лазару. Тужна је и жалосна појава, да је пред тако великом опасношћу српско чувство, српски понос и родољубље код многијех „обијесних“ мртвијем сном заспало, да га ни позив Лазарев на општи отпор против заједничког непријатеља, па ни страшна клетва не мога тргнути и иза сна пренути. Узалуд Лазар кличе:

„Ко је Србин и српскога рода,
и од српске крви и кољена,
а не дош'о на бој на Косово:
не имао од срца порода,
ни мушкога ни дјевојачког!
Од руке му ништа не родило,
рујно вино и шеница бјела!
Рђом кап'о док му је кољена!!“

Очајан је то позив, страшна је то клетва, жалостан је и несретан час који ју изазва; то је глас потоњи, који позива на борбу за срећу и спас своје домовине; и за њ „ил' ко хаје, ил' не хаје.“ По неки се скањују, а по неки шурују с душманином како ће што прије да оборе Лазара а с њим и народну срећу. О грозно славољубље, доклен ли не доводиш! Ти си ископало гроб, у који се стровали српско сунце самосталности и слободе!

Лазар с искупљеном војском, маленом али пуном жарка родољубља и пожртвовања, изилази на сурет страшној олуји, да се с њом огледа на бојном пољу — у борби на смрт и живот. И запоједе се страшна борба и отвори се покољ и окршај, и положише се коњи и јунаци . . . „Бојак је страхан, бојак витешки“, пун поноса и ратничке славе, јер се достојно сахрањиваше српска круна. Срби изгубише битку, али је и душманин скупо плати. Лазар, Југ Богдан, Обилић и Југовићи, и сва кита дичнијех јунака, витезова, с одабраном војском изумријеше у том страшном окршају, борећи се „за крет часни и слободу златну“. На Косову се покоси српска снага, у основу се ражљуља српска самосталност и народна слобода, и кроз не пуно столеће утону сунце српске славе, моћи и слободе, и сурва се у понор пропасти. Тавна ноћ робовања прекри српско небо, а мјесто пјесме, веселе дике, и поклика, јуначког дозива, разлијегаше се по српским брдима рика и лавез дивљијех звјерова, измијешана с лелеком тужна робља и јуначком јеком очајног срца. Српски народ постаде „Сирак тужан без нигдје ни кога“, туђе робље, туђа имовина. Остављен, потиштен, прогањан, као ловци што звјерку гоне; братимљаше се с горам и звјеровима, или остављаше милу домовину, па се сељаше у хришћански туђи свијет, да тамо потражи склоништа јуначкој глави, и да отлен ради о освети, — јуначкој дики, и слободи својег кућишта. Србин се потуцаше од немила до недрага, пригрливши уза срце гусле јаворове, на којима опјеваше стару славу и величину, и своју жалосну судбину, тражећи на струнама њиховим лијека рањену срцу и мелема ббној души; њима је живио, њиховом јеком дисао, њиховим се пјеснама хранио и храбрио да не клоне, да не малакше у данима тешке борбе за вјеру, народност, образ и поштени глас. Борио се и — одржао се . . .

* * *

Косовска пропаст пуна је за нас поуке, и тешко да има Србина, који не би знао: шта је и каква је значаја по нас Косово поље; шта ли је и какав ли је дан, Видов-дан? Ко би могао заборавити да је Косово гробница српске славе и величине, слободе и самосталности — живота?! То је гробница не само политичног живота већ и душевног. Па и по западни свијет косовска битка и српска пропаст од већег је замашаја, него што се у први мах видјело. Да не би Марице и Косова, гдје би данас Србин био, и на каквој висини у културном погледу, и од какве би важности била у колу просвијешћених држава и наша српска, — да се нешто до данас одржала?!

Видов-дан је велики дан по наш народ, и поред Марице ваљда највећи и најстрашнији дан у српској историји, за то, што су му огромне, страховите и непрегледне пошљедице његове. Оно је свједок славних дјела одличних и правих родољуба; оно је свједок гадног и подлог издајства, грамљивости, зависти и неслоге; оно је свједок великих и јуначких дјела српских витезова и свједок кукавичности и нискости, — оно је свједок добра и зла, мана и врлина српских вођа.

Косово поље! Косовска битка! Видов-дан! то су ријечи велике, ријечи страшне, ријечи поносне, ријечи пуне тужна и заносна спомена за српски род; ријечи мачем урезане а крвљу записане у срцу и души народној: мјесто и дан великог догађаја, којег ће се Србин свакад сјећати до потоњег даха; догађај од којег до данас пролећеше у тамн и патњи пунијех пет вијекова! Петстотина година наврши се од како Србин пати! Тужан је то период, жалостан је то дан, па и поред тога је прослављен широм Српства у црквама и богомољама, у скуповима и народним зборовима; учињен је с тужном збиљом и тихом мирноћом петвијековни спомен врлих бораца и гаднога издајства. Овоме је дану и догађају још од

првих дана подигло свако српско срце у себи посебан олтар, на којем гори вјечити огањ „спомена“, с којим се Србиново чедо рађа а с којим и умире!

* * *

Пет вјекова! Петстотина година тешка робовања и — Србин оста жив! „Зла надживљех твоја сваколика!“ довикује данас свако српско срце, оној тамној ноћи, која га је закрилила, али га не мога свега прогутати, јер то бијаше поголем и опор залогај.

Па коме да захвалимо, коме ли да одамо топлу и праву благодарност на том, што смо се од Косова до данас одржали? На ово питање лако је одговорити: Српски народ у најтежим околностима, у најдрљијем данима страдања управљаше своје погледе пебу, тражећи од њега лијека својој невидовној бољи; њега је вјера одржала и то: вјера православна. Она му је отворила цркве и манастире — задужбине његових краљева и цара — и Србин је нагрнуо олтару божанске истине и од њега примао мелем боној души и црпио снаге за нову борбу и издржљивост. Цркве и манастири бијаху огњишта и народне свијести. Храмови и зборови по шумама и гудурама, бијаху та жива ватра; јер око свога свештеника а око пећина — својијех богомоља — сакупљаше се народ са свију страна, да освјежи душу тихом и побожном молитвом и извором истинског лијека, који га кријепаше, дане клоне и не подлегне ни у најтежој борби. Богомоље су уљевале наду, загријевале срца и спајале у јединицу све српске умове општом народном свијешћу, која је давала правац духовима и владала цијелијем народом.

Вјера, олтар и свештенство, гусле, пјесне и слијепци, то су оне снаге, које нас бранише и одбранише, и преведоше преко толико вјековне буре, и одржаше и очуваше живот, мисли и осјећаје нашем народу. Вјера православна, вјера наша и

нашијех отаца, срасла се и слила се са Српством, да их је мучно одвојити, јер су као душа и тијело међу собом чврсто и условно обостраног живота — везане. Вјера нам је сачувала нашу милу народност и њезину свијест, она нам је спасла све што имамо, она нам је осветила и очувала наше крено име, наше лијепе обичаје.

Свештенство је од постанка, још у старо доба, кад се Србин друкчије мољаше, па у добу зачетка и ширења православља по српским огњиштима, у добу величине и славе, у времену потиштености и патње па све до данас, — стајало увијек уз народ и предњачило му у свјема борбама; оно је живило, дисало и радило за народ и народну корист, а не никад само за се бе а на штету народа. У оно прво доба, кад је Србин почео дисати православљем, у доба жупанијско, кад је оно народ био поцијепан на малене својине властеле: српско свештенство је Христовом науком и својом моралном важношћу спајало поцијепане удове српскога тијела. За вријеме Неманића оно је дало живот и освештало уједињено народно тијело; оно га је задајало истином а напајало просвјетом у духу божанствене вјере Христове. Распре и раздоре, што се често дешаваху међу владалачком породицом или између српских великаша: оно је у интересу народа и државе својом пастирском важношћу стишавало и од њих отклањало већ замахануте ударе непријатељске лакомости и братске погибије. Свештенство је чувало народ од туђинских утицаја, оно је подстрекавало српске владоце да подижу задужбине: цркве и манастире, у којима ће им народ слушати службу божију; оно је искорјењавало мане а племенило срца народнијех вођа, оно је жигосало недостојност, па ма она и уз владоца била; оно је очински, благо утицало у сав јаван живот народни; оно је за вријеме борбе руководило мисли и осјећаје и будило народну свијест, народни понос окићен хришћанском љубављу и њезиним врлинама. Оно је својем народу,

из којег је и поникло, било одано, с народом је живило и за срећу и напредак његов радило; оно се с њим веселило и радовало, али је и с њим и за њега патило и подносило дуго трајне муке и патње рода свога. Свештенство је наше прогањано, мучено и злостављано. Оно је за вјеру и свој народ умирало мученичком смрћу и њом печатило истину својег чистог родољубља; оно је на коцу, на вјешалама, под крвничким мачем, на згаришту, прободено бојним копљем, смрвљено буздованом, у тамницама, под гомилама камења, припечено као бравче на ражњу: пуштало потоњи дах своје велике душе с молитвом и благословом за Српство, за свој народ и вјеру православну. Свештенство је српско дијелило с народом срећу и несрећу. Патње народа његове су патње. Оно га је прикупљало уза се у цркве и манастире, те у њем будило и распаљивало осјећаје вјерске и народне. Оно је чувало и подражавало лијепе народне обичаје, поучавало народ вјери и свима врлинама хришћанским, предњачећи му у свима народним дјелима. У кратко рећи, наши су народни свештеници увијек били најоданији синови православља и народности, најискренији пријатељи и вође народа.

Па и садашње наше свештенство, угледајући се на своје врле предходнике и јуначке борце за вјеру православну и народ, на ту своју дичну у Христу браћу, који очуваше српству вјеру и народност, — оно је дужно, оно треба, па да тако речемо, оно мора радити у правцу оних старих пастира и бити у данашњем добу не само чувари лијепог православља и вјере хришћанске, не само прави и искрени пријатељи својега народа, већ и покретачи народнега напретка; јер, само се таким радом могу одужити својему народу, испунити своју свету и узвишену задаћу и узвиестити се истинским дјелима на ону висину, на којој стоји оно велико коло правих народних добротвора, искрених родољуба. Оно не смије стајати скрштенијех руку, оно мора

и само радити, подстрекавати и потпомагати народну просвјету у свима гранама напредна живота; оно је дужно спремати народу храну душевну; његова је задаћа бдити и респалити огањ народнијех врлина, а таманити и искорјењавати опачине и недостатке; оно треба да чува народ, да будним оком пази да се у чиста народна срца с навалом напредне струје не улије и отров свијета; оно је дужно да пребере све што се народу пружа, па да од тог избере што је за народ, његово срце и његову душу; оно је позвано својим положајем и по својој светој дужности да отвара умна народна врата напреднијим мислима и кориснијем знањима, али само онима, која су суглаена с јеванђелском науком и православном Хришћанском вјером. Задаћа је данашњег свештенства већа и разгранитија, одговорност уостручена, позив увеличан, јер се не тражи данас гола величина духа и храбрости, већ висина знања и одушевљења; — та престала је борба с мачем за опстанак а настала је умна борба на коју наш народ није спреман, а њој је већ изложен, па ако циновски не буде корачао, ако се не буде ширио и напредовао, пошљедице ће бити огромне и недогледне, а одговорност пред Богом, потомством и историјом наше свештенство и учитеље — те најпозваније вође народне.

* * *

У данашњим нашим приликама, кад се крећемо и уживамо слободу, нека нам је девиза: љубав православљу, љубав својој цркви, љубав својој школи, љубав својем народу и његовом напретку и срећи, својој народности, својим лијепим обичајима и ербињским врлинама; поштовање и вршење закона свете наше вјере и прописа земаљских закона. Злобу, завист, себичност, љеност — те шћери пакла — одбацимо, јер оне руше и раздиру народе. Гдје оне царују, ту се понор смјешти, та, оне му жртве спремају. — Жалосна је судба онога народа у којем искренности није, и у којем ласкање пред

сујетом са прекрштенијем рукама клечи. Бјезимо без обзира од ове ниске страсти ; света истина нека ласкање замијени. Заборавимо личне користи при општем добру народа нашег. Света наша вјера и народност не треба да су нам празне ријечи.

Желимо ли наш опстанак, развитак и напредак ; желимо ли срећу и благостање народно, и што љепшу будућност : то пригрлимо ону изреку, која се тако често отискује са српских усана, којом Србин уздише, о којој толико сања и за којом тако жарко чезне ; изреку српског срца крвљу и патњама забиљежену на народњем грбу : „Само слога Србина спасава!“ јер, гдје је слоге, ту је и Божијег благослова. Прошлост нека нам је учитељ у садашњости, а обадвије путевође у будућности. Не газимо племените тежње, поштен рад и установе, па оне потицале ма од којег члана народњег, већ их поштујмо и потпомажимо кад су на корист наше цркве, школе и народа нашег. И опет велимо : цијенимо, поштујмо и помажимо врли рад, па ма чиј он био ; пригрлимо искрену и поштену тежњу без обзира на то, да ли она потиче од богата или сиромашна, од учена или неуча, јер цјелином се ради, цјелином се напредује, а познато је, да је „свако дрво у снопу јаче“. Богат сиромасу, учен неучом, моћан немоћну, силан слабу и нејаку, нека пруже руку љубљене искренности и братинства. Не предусретајмо с пакосћу, завишћу и

неповјерењем све што је добро и честито, ако то није од самијех нас потекло ; не грдимо се и не брукајмо, да нам се туђин емије, да нам се руга и да нас презире.

Презримо себичност а приљубимо слогу и братски споразум, јер док смо год несложни, и докле год сваки од нас само за себе мисли, не ћемо се моћи сложити и сљубити, не ћемо моћи радити за нас и наш напредак, не ћемо се моћи надати никакву добру и срећу. Не дајмо повода да се наше потомство сјећа својих предака, да не речемо с кетвом на уснама, а оно с горкијем пребацавањем нашијех мана и нашијех јада.

Нека слога загријева свако наше срце, нека влада братска љубав и споразум између свештеника и учитеља, између овијех и општина ; јер, ако ти осјећаји буду царвали, онда ћемо се тек моћи надати напретку, иначе — пропасти. Радимо сви за једнога, а један за све, па да нас види Бог.

„Чврсто стојмо, кајно стјена,
кад навали на њу Дрина,
против мрака и раздора,
тога старог нам злотвора.
Слога сваки пос'о ради,
и напретку увјек сљеди,
а неслога пако ствара
и међ браћом зло отвара.
Него будимо сложни сви,
јер смо сви српски синови
једне нам мајке браћа сви.“

Ђ. П. и Ђ. Б.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише Т. Алагић, проф. богословије на Релјеу.

О БРАКУ.

(Наставак.)

IV.

Превара у лицу.

Догађало се је, особито у пређашња времена, да се неко лице заручило па и вјенчало, по незнању и ушљед преваре, не са лицем, с којим му је намјера и жеља била, да склопи брачну свезу, већ са другијем, које се подметне. То је најчешће бивало у приликама, кад су родитељи удавали кћер или женили сина са дјевојком, коју је он врло ријетко виђао, па и родитељи сами; за тијем, кад се слијеп женио; кад је зарука или вјенчање ноћу свршавано; кад је дјевојка закривена била велом; кад су двије дјевојке тако сличне, да их у први мах није могуће распознати; кад два брата, или веома личе један на другога, или иде један и испроси дјевојку на своје име, а вјенча је пошље за брата својега. Ово се зове превара момка у дјевојци, или дјевојке у момку, у опће, превара у лицу. Н. пр. Петар жели да узме најстарију кћер Гаврину, али му подметну млађу сестру, или, што је још обичније, ако жели да узме млађу кћер, а они му подметну старију сестру; или најпошље кћер Ђорђину.

Кад ко кога премама на брак, обманувши га лажним представљењем имена и стања, затајивши пред њим лукаво и пакосно праву истину, зове се превара у правој смислу ријечи, која дакле не потиче из незнања и превјећања. Како се тијем нарушава слободна воља брачног лица, то се оваки поступак држи за брачну сметњу. Само треба да се опази превара по незнању и превара хотимична, одмах при склапању брака, јер ако се је прије знало за то, мисли се, да је преварена особа при свем том пристала на брак.

И ако је један исти предмет преваре т. ј. лице, ипак се разликује превара у лицу (*error personae*) и превара у својствима (*error qualitatis in personam redundans*), по којима се одликује и разликује нека особа од другијех. — Превара у лицу састоји се у томе, кад момак позна морално и тјелесно дјевојку, с' којом жели да ступи у брак, али ту при заруци или при вјенчању, нарочито ако је слијеп, приведу другу.

Како овака зарука не лежи у вољи и намјери једног или другог брачног лица, то већ по основним правним начелима, треба да се уништи тако брачно обећање.

Може момак да и не познаје дјевојку из виђења и из опхођења шњоме, но зна и чуо је њезина својства, па због тога и жели, да је узме за жену. Заручили се или вјенча са другом, мислећи, да је то она права, зове се то онда превара у својствима лица. Ово може веома да утиче на правилност брака. Н. пр. кад се опази недостатак умни, недостатак личне слободе, блиско сродство и т. д. — Али може превара и на така својства да се односи, која истина не додирују моралну суштину и слободу брака, но сеprotиве индивидуалним, личним приликама, наклоностима и очекивањима другог брачног лица, које се не би било обећало, да је знало за то. Н. пр. кад ко мисли, а пошље се превари да је неко богат, да је од великог рода, да ће ступити да влада, или доспјети до какве велике части, да има изврена својства умна и тјелесна. Оваке прилике могу да униште заруку, а не брак, кад је већ склопљен; јер о томе се у византијском и црквеном праву изреком нигдје не говори. Што се уништава брак, кад се муж увјери, да му је жена зачала с' другијем, не оснива се на превари у лицу, већ на прељуби (*Zhishman*: стр: 611.). А разлог, зашто византијско и црквено право није узело превару у лицу за бракоразводни узрок, лежи, нешто у хришћанској благиости брачних другова; нешто у начелу, да се чува и брани брак од злоупотребе и самовоље; нешто у немогућности, да се потанко означе својства, ради којих би се могао брак да уништи, кад је склопљен ушљед преваре. Према овој, по нашем црквеном праву може зарука само да не вриједи ушљед преваре у лицу, а брак, ако је већ склопљен, остаје у кријепости.

Но како данас ријетко може да буде овакијех прилика, и то: због тога што момак или дјевојка хоће да позна добро својега будућег брачног друга, и не ослања се толико, ни на

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

оца, ни на матер, ни на другог кога; због црквенијех прописа, који ишту, да се при заруци и вјенчању очитује слобода и добра воља жениха и невјесте; што има и свештеник дужност, да добро познаје брачни пар, да га испита, да је о њему и његовом здрављу и нарави добро обавјештен, да прије вјенчања три пута, у недјељне и празничне дане, јави за брак пред народом, означивши тачно име и поријекло брачних лица; што најпошље треба сваки да добро промисли и отвори очи, прије него што склопи брачну свезу, — то ушљед свега тога ријетко може да се догоди овака брачна сметња.

Код римокатолика и протестаната разилазе се у мишљењу о овоме предмету. Неки новији списатељи, држећи се основнијех начела старог римског права о разрјешењу уговора, и модерних назора, на којима је брак прост уговор, узели су, да се може разкинути брачна свеза, кад се

догоди превара у таквијем својствима, које би задржале, не само онога, који се преварио с' обзиром на његове личне одношаје, него и сваког другог, да не склопи брак. Исто тако да утичу на правно стање брака, сталне душевне болести, тешка и срамотна злочинства, кад затрудни дјевојка са другијем. — Канониста Шулте (Lehrbuch des kath. und ev. Kirchenrechts. Giesen 1886. стр. 380.) тврди, да ова теорија нема основа у каноничкоме праву, већ да је ушла, гдје више, гдје мање (како у којој држави) у цивилни законик. За тијем продужава (у пр. 5 и 6.) „Била превара извршена кроз превару (од туђе стране), или не била, за каноничко је право без икаква утицаја, јер се мотив (побуда) не узима у обзир Нема граница, у којима би се допустио и један случај; треба прије закључка брака опрезан бити.“

(Наставиће се.)

Свештеник — нашој младежи.

Ово што ћу нашој младежи рећи, желим да буде, ко од свога своме. Ово, ни дао Бог, не пишем у злој намјери; но само да опоменем нашу младеж на њихове дужности, који треба да испуњавају као православна Србадија, као ћеца оних отаца, који нам у аманет предадоше оно што нас биљежи: да смо и Срби и људи.

„На млађима свијет остаје“ — те према томе шта би друго који могао и мислити до: на младежи нашој све остаје што је Србин до сад, са ненадмашимом уздржљивошћу, чувао и очувао. Сад је ли право ћецо наша, да ћеца изгубе што се са муком чувало; и то данас да изгубе, у овом вијеку, **вијеку напретка??**

Ја мислим да сваки зна да Србу је најсветије Српско-православна народна црква и школа. То наша младеж зна, и радо би казала да је тако, па и борила се за исте са храброшћу, коју ми можда не можемо ни појмит; — али ми при данашњем стању ствари морамо изрећи да наша младеж не истраје у љубави према цркви и школи. Истина „Светосавске Славе и забаве“ дају довољно доказа да наша младеж може и зна нешто учинити: но мора се и то признати, да наша омладина одмах малакше, као да им је то једина дужност за читаву годину приредити светосавску бесједу. Могу и то

мислити, да нема ко да их поведе. — И ако има и тога доста, опет се смије с правом рећи да наша младеж не показује велику љубав према цркви и школи, а камо ли, да предузму те да што ново оснују, као: читаоницу, књижицу цјевачко друштво и т. д.

Био сам у Сарајеву прије неког времена. Дошао сам у уредништво „Виде“. Видио сам оно, што сваког Србина може зарадовати. То ти је права Српска читаоница, пуна и књига и листова, али да није уредника, оно учитеља и нешто свештеника, који дођу да прочитају по штогод по свему би прашина попадала. Младеж за то зна; али на жалост нашу и њихову, а на велику корист непријатеља Српске књиге — никад у то уредништво не ступи ће су сви листови и књиге на расположење наше Србадије. Сад рецимо: ко је крив? Је ли поп, учитељ, црква школа? Ја велим не! — јер одмах код врата реченог уредништва постоји „танц-шул“ (ја не знам како се друкчије зове*), који нашу младеж убија морално и материјално — особито карактер и понос младе Српкиње и Србина — па је исти пун сваку вече, можда и наше

* Сада не постоји овдје по зимус ће опет бити отворен, кад буду дуге ноћи. Бар тако се и говори од неких, којима се то допада. Уредн.

омладине. Ово тек рекох да се види, да наша младеж нема у многоме право.

Јесмо ли сваке неђеље у цркви са китом цвијећа у руци, по оном нашем старом обичају, кога се ваистину не треба стиђети? — Нијесмо? — Јесмо ли у слободним часовима око учитеља и свештеника око ерпекске школе, књиге, у друштву које води Српство напретку?! Мало?! — Дакле, шта радимо?

Овијем ја не вријеђам, већ ако зато што говорим што јесте. Истина, ја овђе казујем и гријех и гријешника, али уз ово и то радо казујем да има и ваљане младежи која прегине за образовањем у ерпекском и православном духу. Има доста, мјеста гдје се младеж не оглушује свога, али мора се припознати, да су радише у мањини, те мора панути у очи: наша празна црква, наше читаонице, књижнице, пјевачка друштва и јадно стање вјероисповједних школа; — све је ово пало на мали број радиша.

Давно су наши стари рекли: „Ко се у младости не учи, тај се под старост мучи“. Мора се признати да се паша младеж учи; али се треба запитат: **чему?** Ако ће се истина говорити, мора се признат да у предметима „по моди“ не изостаје се; а то је доста, по шупљем схваћању, да се рекне: овај народ шири руке цивилизацији. А на то ми са скромним мишљењем велимо: у тај гроб положићемо благо нашег народа, па и оно што нам бабо са знојем лица свога заради и остави; али не да странцу подижемо „хотеле“, но себи домове ће извири срећа рода ерпекског — цркве и школе.

Наши родитељи, нијесу толико високоучени да би могли измјерити до краја све користи од науке; но не смијемо тврдити да и они нијесу много криви, што се наша младеж не одаје на науку, но воли „плети kotaц, као и отац“. Чисто ме управо стид изрећи да их има и по варошима да не виде користи од науке. Рекли су наши стари: „Ни неваљалу теци ни паметну остављај.“ Тако сви умијемо рећи, али то мало који хоћемо послушати, но све грабимо за земаљским благом, као да је то благо и срећа којим се нашљедници усрећавају.

Сваки, који озбиљно мисли о нашем подмлатку, одобриће, да се они новци потроше на изображење наше младежи, што се данас троше у зидање палата и дворова. Ово су зграде, које вријеме врло брзо може срушити, а наука

не подлежи ни ватри ни води; она свијетом влада. Један мудар човјек управља читавом земљом, те буде од користи читавом народу, а да је његов бабо оно благо срушио, у каквоу палату или затворио у каквоу касу, или закопао у какав ћуп, од тог научара покрај свега злата и свиле био би можда ни више ни мање, но — скитница и просјак. Зато је права родитељска дужност управити своје чедо на пут духовног живота јер, наука и од највеће сиротиње избавља.

Мудри људи веле: „наука је у непоштену срцу најоштрија сабља“. Тако је — и никако другојаче! Но, види како вели премудри човјек старога доба: „Учи дијете према путу којим ће у животу ићи, па неће од њега одступити, ни кад остари.“ И једне и друге, ове мудре ријечи за нас много вриједе у овим приликама и околностима, јер нам ћеца могу лако постат туђе оруђе, те и сврнути са пута којим су нам ђедови ишли, па и славни били.

Нека сваки родитељ у своме дому на своју ћечницу боље припази, и на њих мало више пажње обрати, нек их не остави самима себи, нек им пресађује примјером у младу душу врлине што красе Србина, Хришћанина и човјека — па ће Божија ти вјера, мање бити: безбожника, играча, карташа и пјанана; а да и не говорим о онима што дају душу да трећи буде без главе.

Свештеников је глас мало или ни мало послушан; те ћемо у доба литургије наћи пуну — не цркву но кафану наше младежи, јер је то мјесто ће се скупљају људи „од науке“, „од напредних мисли“. Па нек је и тако, зашто се ти људи не сјете Бога, ако не вазда, а оно барем седмога дана?

Да не би когод од наше младежи озидо бедем, који би чувао гроб у коме би се истодобно наша срећа и помисао на бољу будућност укопала — обратимо озбиљан поглед на њихово хришћанско владање, на њихов ерпекски понос.

— Наше чаршије пуне су наше младежи. На примјер: у Фочи има преко тридесет младих, и сви плету kotaц као им и отац. Међу истима има лијеп број, који би могли продужити науку, али родитељи то не виде, па и веле: „нек иде овако, нек буде ко и бабо, па што Бог да.“

Да је ово истина, нек вам и то послужи за доказ, да неки хоће „све по старом“, што они имадоше: књижицу са читаоницом и пјевачко друштво, па све прште због родитељске немарности према тим корисним установама. Истина и ја сам противан новотаријама, које руше Српство и Православље, али мислим неће нико противити се ономе што нас као православне Србе уздиже, што нам отвара очи да боље упознамо себе, па да се боље почувамо од страних нападаја на наше народне светиње.

За овако штогод младеж не може до краја бити крива; зато баш ово и рекох, да се види да и овако штогод постоји т. ј. да и родитељи назадак своје ћеце подупиру.

Та људи! освијестимо се, те не мислимо све тјела ради дако не не умремо од глади, но и на душу помислимо, којом се вјечно живи.

Неумјесних мисли и тежња има доста, те би сваки од радости морао заплакати, — коме је на срцу народни напредак — кад би угледао нашу младеж покупљену у цркви и у школи, а не онђе ће се засађује свјетска сујета и неморал. Јер сваки ће тек тад избит из главе да Босна Херцеговина не рађа синове од којих се зида мост неких себичних намјера, који забадају своје носове и у оно што Србин мора чувати умном снагом својих синова. Свете Српско-православне мисли, јесте снага наших синова, и том снагом морамо их снабдјети, то им оружје морамо у руке дати, па их и научит да њим рукују, ако

не желимо да нам страни ударци не сруше зграду српског народног живота по православном закону, ако не желимо да у души наше младежи свете мисли буду замијењене изопаченим мислима. Незаборавамо те се мисли пресађују „финим и слободним“ животом, који пријања за душу наше младежи као „туткал“.

Изопачене мисли и тежње, како појединца тако и читавог друштва, показују се у непобожном владању. Главна снага побожности јесте љубав — ће она престаје ту и свака срећа престаје а томе ће се сваки увјерити кад мало боље помисли на своје држање према људима и на свој рад. Непобожан човек као и читаво друштво никад не може да погоди прави пут ка бољитку, те се све тужи да му нешто не достаје. Сад је ли право да наша младеж буде непобожна, да јој не достаје снаге за одбранити своје светиње? мислим сваки родољуб одговориће да није право.

Кад је то тако, онда ће сваки лако погодити: да без љубави према Богу и ближњему нема правог живота, нити да без тога друштва може имати бољег полета.

Сад још нека ваша младеж, особито по ва рошима, помисли и на то, да без нашег православања нема ни народности — па нам неће замјерити што их коримо да се веома оглушују цркве.

Ја ово рекох, тек да се опоменемо и послушамо — шат у будуће будемо бољи.

С. Ј. П.

Поука о поштовању св. икона.

Шта је то икона, нпр. шта је икона Светитеља Христова Николе чудотворца?

— Ти одговори: лик, слика св. Николе.

— Је ли то св. Никола? — То није св.

Никола, него је то слика његова. Много имаде икона светог Николе, али је светитељ Никола само један. — Ради боље јасноће ево ти примјера: кад се погледаш на огледалу или на тихој освјетљеној води, ти себе можеш ту видити, но ти добро знаш, да у огледалу или води ниси ти, твоје „ја“, него је оно само твоја

слика или обличје. — Тако је и са иконама, т. ј. и оне само показују гледаоцу своје слику, изглед, облик, лик, образ, како ли ћеш назвати, — оног, што је сликарева кичица преставила различним бојама на хартији, платну, металу или дрвету. — Ако видиш на икони изображено рођење Христа Бога, крштење, ускрснуће из мртвих итд. сјети се, да она икона, што је пред твојим очима није рођење, крштење или ускрснуће и да оно није Христос, него су оно само слике, које

нам показују, како се Господ Спаситељ наш родио, кретио или устао из мртвих. — Даље: видиш ли икону, на којој је распеће Христово на Голготском брду, онај, да то није сами, сушти, главом Христос и бријег Голгота, него је то слика, да виде вјерни, како је Христос страдао, био распет на крсту и како је умро ради нашег спасења. — Кад видиш различне иконе пречисте Дјеве Богородице, као: икону Покрова Богородичина, икону Матере Божије чајничку, и т. д. упамти: да све те толике иконе представљају једну исту Пресвету Богородицу, једну — само у разним облицима, видовима, за то, што се она, која је „хадатанство к њ Твориц непреложно“ и која је наша заступница, јављала се у разним облицима, па како се гди јавила, онако су је и изобразили и у ком се мјесту јавила, по имену тога мјеста икону и зову: Иверска Владимирска, Чајничка итд.

Укратко: знај и памти, да су на нашим иконама само насликани Божији светитељи и угодници, а то нису, нити могу бити главом сами они.

За што је нужно то знати и упамтити? — За то, да ти не би обожавао икону, и да не би по свом незнању и несхваћању мислио, да су у цркви оне иконе баш сами свеци и праведници објешени о иконостасу.

Сваки, који никако не поштује свете иконе тешко гријеши, као год и онај, који их обожава и који икону саму поштује и слави као свеца.

Ево како треба поштовати свете иконе: поштуј икону, не обожавај ју: поштуј икону, али не ради оне иконе, него је поштуј и љуби ради оног, који је на њој изобразен. Поклањај се оној икони, али ум, срце, вољу, жељу и помисли, — све обрати светоме, који је насликан на икони.

Дакле; видиш ли икону у цркви, у кући, на путу, у пољу, у планини, одмах се прекрети; поклони јој се; пољуби је; не додируј је својим нечистим рукама; не говори икони каквих скарадних и не пристojних ријечи, не понижавај достојанство иконе, па била она стара или нова, јер и нова икона, само ако је црквом и њеним служитељима освећена и светом вођицом окропљена — јест светиња црквена. — Тако поштовање светих икона зове се: поштовање спољашње; оно припада само иконама, као црквеној светињи. — Осим спољашњег поштовања икона имаде и поштовање унутрашње, разумно.

У чему се састоји унутрашње иконопоштовање? Горе је казано: „Поклањај се оној икони, али ум, срце, вољу, жељу и помисли — све обрати светоме, који је насликан на икони.“ То значи: очима гледај на икону, а умом помишљај о том што видиш насликано на њој. Тијелом клањај се оној слици, а душом и срцем гледај; представљај у души оног, чијем се образу ти поклањаш. — Молиш се нпр. пред иконом светог Николе и говориш: „Свети оче Никола моли се Богу за мене грјешног,“ онда знај, да се ти не молиш оној икони, која је пред тобом и у коју уширеш своје немоћне погледе, него се св. оцу Николи, који је „правило вѣри и образъ кротости.“ — Молиш ли се пред иконом Богородице и говориш: „Пресвета Богородице спаси нас,“ опет у уму свом гледај Владичицу нашу Богородицу и приснодјеву Марију; све мисли и молбе нека су управљене на ону, која се удостојила највише части Бога Оца, да буде „благословенна к њинахъ“ и да „благословенъ предъ црква“ њеног. Тако се моли пред сваком иконом; тако поштуј све иконе; у томе се састоји разумно, унутрашње иконопоштовање.

Да би те јаче утврдило ово учење православне Христове цркве у мислима, ево ти и овај примјер: Ти добијеш писмо од оца свог с којим си се прије неколико година растао. Теби је драго то писмо; ти га разгледаш; читаш ријечи, које је он писао. — Очима гледаш писмо а душом посматраш свог родитеља, који је са кућом и породицом далеко од тебе. Слушаш ријечи, које сам ти читаш или који други, а изгледа ти да ти сам отац твој

говори. Устима љубиш писмо, а срцем и душом грлиш оца. Просто: ти гледаш писмо, но у исто вријеме сва душа твоја, сво срце и очи твоје јесу са оцем и код оца. Према томе суди и о иконама. — Моли се, поклањај се, љуби св. икону; но у исто доба пусти нека мисао, ум и срце твоје буду управљени на онога, који је на дотичној икони насликан.

Прерадио; Д.....р О.....ћ
уч.....љ.

Одломак из Литурђике.

IV. О временима, у која се богослужење у православно-католичанској цркви свршује, (Наставак.)

У православно-католичкој цркви држи се осим св. литурђија још седам особитих црквених служби које дању које ноћу. Број тај оснива се на ријечима Давидовима (Псал. 119, 164.): „Седам пута на дан хвалим те за судове правде твоје“, и на обичају старијех Христијана, који су се седам пута сакупљали на заједничко богослужење. Тих седам служби овако се називају:

1. Полуноћница.
2. Јутрење заједно са првим часом.
3. Трећи час.
4. Шести час и изобразителна (т. ј. мјесто св. литурђије одређено богослужење.)
5. Девети час.
6. Вечерње.
7. Повечерје.

Свака поједина од ових служби — свршавала се она дању или ноћу — има свој особити смисао и значење.

Полуноћница се свршује, да се тим подражава анђелима, који нигда не престају славити Бога, а такођер због сјећања на будући страшни долазак Господњи, који ће се јамачно и изненада догодити; или да се означи — ако се послужимо ријечима еванђелским — долазак жениха о поноћи.

На јутрењу се на особити начин приноси хвала Господу, што нам је Он послје ноће таме праву свјетлост дана и духовну свјетлост ради познања истине даровао.

На првом часу принаша се Богу хвала као на почетку кад се свјетлост указује и кад започињемо наш дневни посао.

Предмет **трећег часа** је нарочито сјећање на суђење Господа на смрт, које се је у тај час догодило; а уједно и успомена на силазак св. Духа на апостоле, који се је, као што је познато, такођер у трећи час (око девет сати прије подне) збио.

Шести час свршава се у спомен распећа Господњег на крст, које се је у тај исти час збило. Шестом часу додају се изобразителна т. ј. богослужење које се свршује мјесто св. литурђије онда, кад се према околностима из ма ког узрока св. литурђија не служи.

Девети час се свршује у спомен смрти Господње, која се је, као што се зна, о деветом часу по излазку сунца (т. ј. око три сата послје подне) догодила.

На вечерњу се на особити начин приноси Богу хвала за минули дан, и свршује се покајање за почињене тога дана гријехе.

На повечерју моли се за заштиту Божју о наступајућој ноћи, и у памет се приводи смрт — која никога не мимоилази — као прелаз у вјечни мир.

На литурђији се изванредним начином прослављају и величају најважнији догађаји земаљског живота нашега Искупитеља, а особито свршује се на њој принашање велике — безкрвне жртве, — оне узвишене тајне, а тиме се најважнији и

најзнаменитији дио богослужења свих хришћанских народа свршује.

Литурђија не спада у обичне црквене службе; она се изнад свију највише штуче, па је она уједно дјело Божје, које нико други осим свештеника свршити не може; па пошто осталих седам црквених служби у случају нужде може и без свештеника такођер и свјетско лице и изван цркве у приватним кућама свршити, то напротив св. литурђије и то у цркви само не може нико други свршити осим свештеник, као такав који је на то и свештенство и моћ получио. Осим тога може један свештеник у једном дану само једну литурђију свршити а тако исто и литурђија се може и смије на једном пријестолу једнога дана само једанпут свршити.

Премда се чини, да су све црквене службе подјелене у 7 дијелова и премда се у 24 сата свака од њих у своје вријеме свршити имала, то је ипак православна-католичанска црква уредила, да се ових 7 служби у три главна времена

(Наставиће се.)

држе. То је она учинила из тога узрока, што би тако често прекидано и опет настављано богослужење особито код оних, који су духом мање побожно расположени, досаду и равнодушност произвести могао. Па пошто је црква ових 7 црквених служби на три: вечерње, јутрење и дневно богослужење свела, то је ипак она број и ред т. ј. седам првобитно једне од друге одељени служби и њихове предмете задржала, а само их у три одјељења спојила.

Вечерње богослужење садржи прве три службе на име: девети час, вечерње и повечерје.

Јутрење богослужење састоји се из полуноћнице, јутрења и првог часа.

Дневно богослужење — око 9 сати из јутра, — садржа у себи трећи и шести час и изобразителна, ако се не служи св. литурђија; но ако се литурђија служи, то изобразителни дјеломично прелазе у литурђију, као што се из њеног садржаја види.

Ријеч на св. Саву.

Благочестиви Христјани!

Радост ме обузима кад вас тако сакупљене видим у овом светом храму на данашњи дан, који је заста за наш српски народ најважнији и најплеменитији. Гдје је год Божја храма и гдје има српска школа, данас се поји, ори и збори у славу нашег светитеља и просветитеља светог Саве.

Да бих данашњом приликом говорио ко је био свети Сава и каква је добра православној цркви и српском народу учинио, о томе сам сваке године у мојим говорима нешто рекао; данашњом приликом рећи ћу само то: да је свети Сава оставио краљевски престо, краљевски сјај и сва блага овога свијета и отишао у Свету Гору, где је примио на себе смирени чин калуђерски с' намјером, да српску цркву и српску школу што више уздигне, куда га је и сам промисао Божији водио, и тиме је нама диван примјер оставио. Зато браћо, немојмо ни ми ништа жалити, чиме би нашу цркву и школу потпомаћи могли. Све силе скупимо слободно, јер без ове никака напредовања нема и тиме ћемо учи-

нити такову жртву Богу, према којој све друге далеко, врло далеко остају.

Храмове истине, храмове Божије и храмове науке подижимо, јер се у овима учимо познавати силе и преимућства, с' којима смо од Бога, чинећи добра дјела, над свима другим створењима обдарени и узвишени.

Добра дјела, браћо, ма како да се кришом чине, не могу остати сакривена него ће се кад тад на видик изнијети. Ми имадемо овдје неколико добротвора, који су за живота њихова овом светом храму и Српској школи по неку своту новаца завјештали, те им се усљед тога и одредбе српско-православне црквено-школске општине сваке године по светом Сави у недјељу и парастос опојава о трошку српске општине, што ће се и ове као и сваке идуће године обдржавати. А и у најстарија времена, кад је писменост врло ријетка била, кад је незнање свијетом владало и тијесно дружење међу народима непознато било, кад су све незгоде у свијету владале, опет дјела правих људи, која су се на ерећу и подигнуће човјечанства клонила, била су

сачувана, написана и толико вјекова свијету као узор добродјетељи изнесена била.

Овдје ћу само споменути Милоша и Марка, који међу светитеље не спадају, али их наш народ Српски и данас у пјесмама слави и уздиже, и њихова имена никад у српском народу умријети не ће.

Може ли се данас затајити ма какав рад, особито онај који се на добро народно клони, и може ли свијету остати непознат? Заиста не!

Браћо! Ја мислим да нема тога Србина, који не би рад био и који није дужан помоћи народу српском, што би му за напредак служило.

Сваком је отворено поље да се прослави, да постане знатан у Српству и цијелом човјечанству, само ако хоће. Сваки велим, може помоћи по својим силама и то: једни добрим примјерима, други срествима, трећи добрим савјетима и другим радовима.

Ми велимо, човјечији је живот кратак и за час га нестане, па га последије заборавимо, по ја

велим, да је човјечији живот доста продужен, само ако га на добро употребимо и ваљаним радом учинимо да нам име вјековјечно остане.

Према овом, је ли умјесна она изрека од неких говорена: „Послије моје смрти да роди гора бисером мени је све једно“.

Ево дакле браћо, доклен се добра дјела сваког човјека продужују, и може ли им когод границе положити? Заиста не, доклен бар овога свјета траје.

Благо сваком човјеку који својим радом име своје овјеквјечи и који се покаже достојан дара Божјег да може са судбом својом располагати, и који тако узраде показаће да су прави наследници Српског светитеља и просветитеља светога Саве, кога данас светкујемо и кога ће Српство славити от рода в' род. Амин.

Говорио у Бањалуци 1889.

В. Ковачевић
протојереј.

Одговор свештенику К. К. у Бихаћу. ○

Ви ме, љубезни по Христу брате, у 7. бр. од све године овога цијењеног листа позивате, да „све потанкости при служењу свештеника са Архијерејом, па и преко цијеле јутрење и службе и вечерње, и кад служи свештеник уз владику, а када без овога, и када служе сами свештеници, без Архијереја, — по реду опишем, да се неби неприлике при служењу дешавале“. Колико ме је зарадовало ово братско повјерење ваше, и јер ми се пружа прилика да браћи својој по знању и могућности мојој у чему могу и што знадем, помогнем, толико ме опет — да вам искрено рекнем — растужио тај ваш позив; ви ме изазивате на поље врло пространо — коме се једва краја догледати може; на посао тугаљив, у ком лако кога „очепити“ можемо, без да и слутимо, кога и гдје чепамо. Ал ако смијемо искрено исповједити, ево разлога томе страху моме, односно нашег захтјева.

„Потанкости церемонијала“, по вашим ријечима, није су свуда у нашем православљу једнаке, па ни у самим српским предјелним црквама. Узмите н. пр. наш обред при свршавању празничног вечерња (литије), са свим је другчији тамо

преко Саве и Дрине и Дунава, него овај у вашим предјелима; тако и јутрења, па и сама литургија. Србин „из пријека“ да дође у овдашњу цркву, кад се литијско вечерње обавља, или „опијела“ држе на литургији, тај би се изненадио, кад види ту толику промјену. Или, сравните Пређеосвећену ону пријеко, и ову нашу; или погледајте овај уникум у нас, кад се вијерни причешћују последије свршетка литургије и отпушта без појања: тјело Христово примите; а погледајте онај обичај у остале браће наше, која се причешћују, кад свештеник са частнијем путиром позове вијерне „Со страхом божјим . . . приступите“! Или да вам споменем благосиљање цвијећа на цвјетној јутрењи овдје у нас, гдје свештеник у молитви спомиње „*каја от дрвескъ*“, која је народ кидао (гранчице са дрва) и бацао и махао пред Христом, у знак његове побједи, а овамо мјесто грана (врбице) он благосиља цвијеће! Или да вам опишем ход свештенички са плаштиницом, на велики петак, па да вам говорим, да плаштаницу носе свештеници, а гдје ових нема више, до ли једног, најодличнији чланови цркве, или баш дјечица у стихарима, а сви остали (и свештеници обучени), да треба

да иду за плаштаницом, јер је ово Христов погреб — кад овдје са свим друкчије бива. И да вам опишем, како при малом входу на литургији, кад више свештеника служи, у нас пријеко иду два и два свештеника за еванђељем, од млађих па све на старије? Кад овдје друкчије то бива. Па гдје су још оне силне разлике при погребима и вјенчањима?!).

И ко би вам те разлике овдашње и ондашње све изређао!

Па по коме обреду желите ви сад од мене, љубезни брате, да вам ја потанкости опишем??

Биће вам познато, да сам ја с ону страну Саве рођен, у будимској дијецези. Син и унук сам свештенички, а до скоро бројао сам у нашем еродству до 9 свештеника живијех. Успављивали су ме и будили ирмоси и црквене стихире, скоро рећи, у цркви сам се родио; држао сам цијевницу сâм већ у мојој 9 години, дакле сав обред црквени знам. Свршио сам велику гимназију и богословију у „Сијону српском“, у Сремским Карловцима, појући при патријасима Рајачићу и Маширевићу, као први пјевчика. Дакле видио сам доста красна обреда и свечаности за толико година у Карловцу, и служба и ђакоњења и пољења и владичења. А послѣје богословије одох у Биоград, те као лицејиста 1864—5. год. имадох прилику гледати тамошњу богослужбу и обреде, кроз годину дана. Затим бијех парох у чисто грчкој парохији, у једном граду код Пеште, преко 15 година; дакле видјех и грчке обреде и обичаје, служећи искључиво све на грчком језику. Али кад овамо дођох, виђех неку разлику.

Ја држим да су ову разлику у служењу увели овдје у вас стране владике, поријеком од Грци и Бугари; а народ је већ томе навикао се, па сад је тешко народ разувјерити од тога обичаја. Ја се клањам сваком Архијереју, цијеним обичаје народње, али сваки поступак, окрет, говор при служењу, треба да носи на себи **смисао**

1) Н. пр. при вјенчању један свештеник даје брачницима само вина, а други и хљеба и вина; један даје вина само брачницима, а други даје свима сватовима; један свештеник мијења собом прстење, а други немијења, него рече па то кум учини; у једнога кум држи вијенце на брачницима, а у другога не; у једнога држи кум свијеће (кад се обилази) на раменима брачника, а у другога држи просто у рукама; у једнога стоји кум у средини између младожење и невесте, а у другога кум стоји иза леђа младожење, а стари сват иза леђа невесте, у трећег пак свештеника стоје сви упоредо у једној линији и т. д.

Поред тога има доста разлика у кадењу и затварању и отварању двери и завјесе и т. д. и т. д. — Уреди.

догматички и црквено исторички, иначе је кривотворење. Ево како вели о томе наш врсни канониста, честити владика жички г. Никанор Ружичић, у својој књизи „Номоканон“, стр. 444—445: „Да се чита у једно и исто вријеме у цијелом хришћанском свијету, не дозвољавајући уношење нових молитава или какве разноликости и самовољства, јер — разноликости и самовољства расколе изазивају“ А гдје је правило за тако звана овдашња „Денија“, која читају само неки овдашњи свештеници, и мало је који од нас у те тајне посвећен???

Да су збиља неке разноликости између овдашњих црквених обреда, и оних с ону страну Саве, види се и из чуђења једног у свим гранам црквене знаности изученог владике прекосавског, кад је приликом хиротонисања садашњег нашег и овдашњег митрополита, видио обред како га свршавају саслужећа му браћа архијереји, те склопивши руке рекао: „Та шта је ово, ја то никад видио нисам, ја то не разумем“!

Осим самовоље, а можда и недостаточног познавања догматичког и литургијског смисла, и значења нашијех обреда од стране онијех лица, која ту разноликост уведоше, још се повод за то приписати има и оном страном „Типику“, кога се овдашње свештенство тако својеки придржава, а који је тискан у Цариграду, у патријаршеској типографији, 1860. год. списан Георгијем К. Протопсалтовичем, за бугарске архијереје. Та сравните овај типик са славенским типиком, и са правилом у триоду, пентикостару, октоиху и минеима изложеним, па ћу се ја вама чудити, ако се ви том чуду зачудити нећете. Сасвим други ред, други начин. А сумњичити можемо сваку књигу, која се са нашом не слаже, кад су толике секте и расколи и јереси, да им ни броја не знаш.

Дакле, љубезни брате, ако желите да вам потанкости служења свештеника с архијерејом, вијерно опишем, онда вам морам изјавити, да се ја тога мучног посла примити не могу, — све дотле, док се и овдје не уведе онај обред, који се набљудава тамо у нас преко Саве и по Далмацији. А да ће и то доћи, уздам се у нове наше архијереје, који се сада бирају из српског рода и племена, као потомци онијех Срба, којима је патријаршија Пећска, матица била, а од куда су сигурно и наши прекосавски

архијереји типик, правило црквено, и садашње обреде, у аманет од својих предака примили, и савјесно сачували, те га се и данас држе; а не питају клисаре: смије ли се, и кад ће се започети богослужба, и у какве одежде да се обуку!

Е сад збогом, брате. Будите за сад задовољни и с овим, а до угоднијих прилика.

У Сарајеву, априла 1889.

Ваш у Христу брат, јереј
Гаврило Бољарић
вјероучитељ на гимназији.

П и т а њ е :

Може ли владика правити тестамент, и ко може наслѣдити његово имање?

О Д Г О В О Р :

Правило 81. картагинског¹⁾ сабора наређује епископу, да тестаментално расположи са својим иметком. Анатемише епископа, који би у својој опоруци претпоставио цркви јеретике или Јелине (незнабошце), све кад би му ти и у роду били. — Шагуна опажа да је ова каноничка наредба постала ушљед тога, што су неки епископи „више остављали родбини, него цркви т. ј. епархији“²⁾.

Правило 14. сабора, који је држан у граду Хипу³⁾ год. 393. гласи: „Епископи и клирици не требају да постављају за наслѣднике (својега имања) који није православан“⁴⁾.

Валсамон, тумачећи апостолско правило 38. — које забрањује епископима, да од црквеног имања одузимљу и да дају сродницима — позива се на 120. повељу цара Јустинијана, која одређује казан епископима, који гријеше против тога правила, да имање њих самијех и онијех који примају од црквених добара — изузевши биједне — пријеђе пошље смрти њихове у црквено добро⁵⁾.

Пидалион у тумачењу правила 81. картагинског сабора⁶⁾, каже, да приличи епископу православноме, да подијели своје добро међу православне, а не међу јеретике и незнабошце⁷⁾.

Из овога се види, да епископ може слободно да располаже својим имањем, т. ј. имањем, које је својим средствима стекао, и које

није у црквену матицу уведено¹⁾. Само се искључују од наслѣдства јеретици и незнабошци. Ова је каноничка наредба потекла из политике црквене, да се множи број православних хришћана, и да не прелази имање православних у туђе руке; а не толико из разлога, који наводи Шагуна.

Погрјешно се, као што видим мисли, да све, што има епископ припада цркви. То погрјешно мишљење апостолско правило 40., које гласи од ријечи до ријечи овако: „Нека су тачно познате ствари епископове (ако таквих има) и тачно познате Господње; да епископ има власт, умирући, оставити своје коме хоће и како хоће, и да се под изговором црквених ствари не оштете епископове, који може бити да има жену и дјецу, или слуге. Јер је ово правично и пред Богом и пред људима, да ни црква не претрпи какву штету, кад се не знају ствари епископове, нити епископ или његови рођаци, да буду под изговором цркве подвргнути заплени иметка, или да упадну у тужбе они, који му припадају, те се подвргне злим гласовима смрт његова.“

Зонара тумачи то правило овако! „То правило заповиједа епископима, који имају свој иметак, да га објаве, како се не би смијешало са црквеним, него да буде јавно, што је припадало до епископства, или што је могло пријећи на њих пошље епископства од сродника т. ј. по наслѣдству, или по опоруци, или другим којим сличним начином. Јер своје имање могу оставити коме хоће, у осталом само православним хришћанима, а црквеним треба да управљају у страху божјему, и да дијеле од њега спромасима. Ако се смијеша црквено са епископовим, може се догодити, да пошље смрти епископове

1) Види Милашев зборник црквених правила.
2) Compendium des kanonischen Rechtes стр. 122.
3) У Нумидији, у Африци.
4) Hefele: Conciliengeschichte 2. свезак стр. 57. — Види картаг. саб. пр. 22. у Милашеву зборнику.

5) Правила: Москва 1876.

6) У Пидалиону је то правило наведено под бр. 85.

7) Епиди епископос он ортодокос, прени ката то епангелма ту, уто на диатакси ке тин дианомин тон ипархонтон ту, и с ортодокус тавтин дианемон ке еретикус.

1) Ср. герт. саб. пр. 33.

подигне црква или његови наслѣдници процес. Јер се могу открити дугови епископови, и зајмодавци могу искати, да се плате дугови из црквеног имања, или ако црква има дугова, могу искати, да их плате наслѣдници епископови, те ако не буде доста епископовог иметка, могу да претрпе штету и у својему имању, и на тај начин, да се изложи порузи глас епископов од стране наслѣдника или црквенијех чланова.¹ Тако говори и Аристен тако и Валсамон, који се позива још и на грађански закон²).

У руској цркви владају с' погледом на опоруку и на наслѣдство свештенијех лица ови прописи:

1. Бијело духовенство, т. ј. мирско свештенство руководи се у томе опшћим установама, које се тичу тога предмета.

2. Прости монаси, будући, да су се одрекли свијета, немају права да праве тестаменат и да наслѣђују; имање, које остане пошље њихове смрти, припада манастирској благајници²).

3. Архијереји и архимандрити и остале монашке власти имају право, да праве тестаменат о својему посебном покретном иметку, осим ствари, које спадају у свештене одежде, или накит, што се у цркви употребљује, при вршењу црквених служба, било да су их набавили сами о својему трошку; но немају по закону³) права, да пошље пострига у монашки чин наслѣђују иметак, који им неко опоруком остави.

Епископ треба дакле, да прави тестаменат чим је постављен⁴). Свој посебни иметак може да завјешта по својој вољи. Ако се нађе тачан списак посебног иметка епископовог, то, ако епископ и без тестамената умре, наслѣђују његов иметак његови рођаци; ако се пак није нашао списак посебног иметка епископовог, т. ј. ако га епископ није заиста ни правило, онда сав његов иметак припада цркви. Ово потврђује Валсамон у својему тумачењу 22. правила четвртог васељенског сабора овијем ријечима: „Ово правило говори, да се свргну клирици, који пошље смрти својега епископа разнесе његов иметак; и не само они, него и сви остали, који су обвезани, да га чувају, т. ј. митрополити и други, код којих је умр'о епископ,

¹) Правила: Москва 1876.

²) Грађански законик § 1016. и 1017.

³) Грађ. зак. § 1025.

⁴) Наш званични црквени зборник „Крмчија књиге“ вели: „Новопостављени епископ, казавши за своје имање пред свјема нека запише.

који се и називљу *пріемлющими* (параламбанонтес). А признаје се, да епископ има иметак, и да може расположити шњиме, кад по апостолском правилу 40. при самој хиротонији попише свој иметак, а тако и иметак епископије; јер, ако то не учини, сав његов иметак припада цркви. А ако има списак, као што је речено, и умре без тестамената, мислим, да наслѣдницима његовим треба да буду по законима (грађанским), његови рођаци, који се позивљу на наслѣдство без тестамената и т. д¹).

Т. А.

Додатак овом питању.

У краљевини Србији „у ручној свештеничкој књизи“ на страни 153 стоји ово: „Да би се архијерејски домови снабђели са нужним стварима и покућанством, закључено је: да 1., дом архијерејски са земљама њему принадлежћима остане, као приснопребивајуће добро архијерејско; 2., округ архијерејски и јерејски да припадне катедралној цркви прејемнику на употребење; 3., књиге црквене и друге да остану у двору архијерејском ради устројења архијерејске библиотеке; 4., покућство собно да све што год к нужди и пристојном снабђенију прилаже, но не излишно, остане; 5., покућства кујинског, подруског и асталског да остане толико, колико је нужно да би се могло дочекати у Митрополију 12. а у Епископији 6. лица; 6., једна кола са два коња. Остало све да се у новац учини и маси причисли.“ „А ордени и украшенија, која би који архијереј буди од којег цара или владатеља получио, по смрти Архијереја, припасти свагда имају епископији“ (збор VII. стр. 143). „Завјештаће пак, које имају архијереји чинити са својим имањем види уредбу државну у зборнику закона IV. стр. 22.“

У Цариградској цркви постоји једна уредба односно овог питања, које је прописала патријаршија и св. Синод у Цариграду 1862. Овај пропис је штампан и гласи у наслову: „Општи устав о распоређењу црквених и народних ствари подручних Васионском престолу православних Христијана“.

Успоменутом пропису, поред осталог стоји у 10. тачци и ово: „*Архијереји не могу имати тестамената за њихово сопствено имање, кад који*

¹) Види: Правила: Москва 1877., ср. туд. саб. пр. 35. и аятиј. саб. пр. 24.

од њих умре, мора се најперије извадити трошак за погреб, за душу (парашосе), а остало имање покрешно и непокрешно има се подијелиши на три дијела,“ ше

а) Један дијел има се одредити за фонд Митрополије или Епископије, којим фондом имају се куповати непокрешна добра за митрополију, и постепено да се умножавају приходи, којим ће се приносиши приход за Архиепископије; и послје тога када се умножи да се расположи на отише полезне и корисне цијељи;

б) Други дијел има припасти за сроднике умрлог; а

в) Трећи дијел припада Великој Цркви, од којег да се купују непокрешна добра, како је већ наведено шта се има са првим дијелом оставштине умрлог Архиепископа чинити.

Ако је пак умрли Архиепископ напљедно какво имање од његових сродника — које треба да се посвједочи — онда може имати важност његов тестамент. Ако пак не остави тестамент, онда ће се све његово имање раздијелити у три дијела, као што је већ речено.“

У 11. и 12. тачци овог прописа објашњује се опширно односно овог питања. У 13. тачци стоји ово: „У случају када које свештено лице — клирик умре, онда треба да четири лица првенца из црквене општине, и четири свештеника да имаду попеченије пописати његове ствари, запечатити и оставити на сигурно мјесто а по том јавити Патријарху и цркви којој припада да им даду упуства, а нико те ствари не може узети без дозволе и одобрења.“

Колико ми је познато и у карловачкој митрополији и по другим дијезама у Аустро-Угарској монархији односно овог питања и оставштине умрлог Архиепископа овако се расподељује:

а) „Ако владика или митрополит умре без опорукe (тестаментa) онда његова маса спада у народни фонд“; и

б) „Ако владика или митрополит остави са собом опоруку (тестаментa), слободно му стоји својој најближој фамилији (сродницима) половицу свог иметка (оставштине) тестирати; друга пак половина његовог иметка припада народном фонду.“

Б. П.

Бесједа на пренос моштију св. о. Николаја.

Говорио у Рељеву проф. Т. Алагић, 9. маја о. г. као на дан црквене славе.

Драга браћо, мили роде српски!

Царска милост, а доброта и дарезљивост госп. барона Феодора Николаића, подигла је ову свету кућу, а нашу светињу; отворила је извор, на коме се напаја српска душа и наслађава у побожним пјесмама и топлим молитвама Богу Творцу, за здравље и спасење своје и својега ближњега.

Увјерен сам, да сте и ви, као и ми радосно ишчекивали данашњи дан свијетлога торжаства; знам, да је многи од вас посегао из далека овамо са оцем или матером, са братом или сестром, са женом и ђецом, да се помоли на овоме светоме мјесту свемогућему Богу и његовоме великоме угоднику, светоме оцу и чудотворцу Николају, и да у духовној радости прослави спомен преноса *честнихъ и многоцѣлбвнихъ* моштију овога светитеља.

Мило ми је, да вас сваке године видим овдје у лијепоме броју, а ове године понајвише. Бог вас благословио и данашњи празник! Бла-

годаримо Богу, ово је већ четврта година, како се скупљају овдје и лијепу славу славе браћа по вјери и по крви, и тијем показују, како им искра божанствене науке загријева ум и срце.

Знам добро, да ће вам свјема бити драго, ако вам кажем, ма и у неколико ријечи, ко је био св. Никола, и шта је њему највећа светиња била. Свети отац Николаја био је владика тамо у Анадолу, са стране, од куд сунце грађива; био је познат свему Хришћанству као светац; био је образ кротости, правило вјере, због чега га је и прославио Бог овдје на земљи, и дао му моћ, да чини чудеса, да избавља од смрти, да буде помоћник онијем, који неправедно трпе; да буде заступник и избавитељ путника. За ово га и призива наш народ ријечима: Помози свети Нико путниче! — Кад га је позвала божја милост у своје небеске дворе, његови земни останци бише пренесени из Мира, гдје је владиком био, у град Бар; тамо почива св. Никола тијелом, а духом је свуда, гдје има добрих

душа, па и међу нама овдје. Света мати наша, православна црква, данас нам баш проповиједа о томе свештеном догађају, о преносу ковчега са његовијем тијелом.

А шта је највећа светиња била св. оцу Николају? Чему је он највише служио? Одговарам: Света православна вјера. Цијелога својега живота борио се је овај светитељ за чисту науку Христа Спаситеља, за свето православље.

Па како ми овом приликом, да не спомемо то најдрагоцјеније благо међу људима на свијету, вјеру православну, вјеру, која нас је штитила кроз толико вијекова од грома и пакла? А кад споменемо то највеће добро овог свијета, онда треба, да помислимо и на пређашње хришћане, своје претке; очеве, ђедове, прађедове; па онда да пођемо од њих на њихово потомство, на њихову дјецу.

Вијенац су старцима унуци, а слава синовима очеви њихови, рекао је премудри Соломон (Приче 17: 6.) Заиста, љубезна браћо, ништа љепше нема на овоме свијету, него, кад су дјеца ваљана, кад су добра и благодарна родитељима и свакоме својему добротвору. Али синови данашњи, рекао бих, да имају више да се похвале са својим очевима, него што ће имати њихови синови шњима.

Наши стари били су тврди у благочашћу, богати у врлинама. Наши су очеви слава наша, образ живота нашега. Тврдо су држали своју православну вјеру, свагда су готови били, да и крв своју за њу пролију; често су долазили у цркву; добро су познавали богослужење и обреде црквене; знали су језик, на коме се врши служба у православној цркви, и љубили га као свој рођени. Дуго су се молили, дању и ноћу; читали су св. Јеванђеље, животе светијех, списе св. отаца, па су за то и разумијевали своју вјеру, познавали догмате и правила хришћанскога живота; у њиховоме домаћем животу, сваки се посао с' молитвом почињао и свршавао; у породичном животу владао је потпун ред, млађи је слушао старијега, дјеца су слушала и поштовала своје родитеље, браћа су се слагала међу собом, међу мужем и женом била је истинита љубав и приврженост.

Да ли је данас тако? Размислите и разаберте, молим вас сами, па ће те се увјерити, а знам, да је многи од вас већ горко и некусио, да није тако данас. Далеко би отишао, кад бих

вам ређао све махне данашњег нараштаја; знате и видите их без сумње и сами.

Али божја промисао бдила је увијек над нашијем главама, а и бдиће све дотле, док се год будемо чврето држали великога дара њезина, православне цркве Христове. Велико је то нашедство, браћо, православна вјера! Само онај може се назвати истинитијем сином Христове цркве, који чува тај небески дар; тај је на правоме путу спасења, за њега су отворени извори благодати божје, његова је вјечност и блаженство.

Послушајте, како довикује апостол онцијем, који православно вјерују: **Бѣ родѣ избранѣ, царское свещеніе, ѡзыкѣ святѣ, люди шкновленіа** (1. Петр. 2: 9.). И за тијем: **Постарајте се још већма, да своју службу и избор утврдите** (2. Петр. 1: 10). А други апостол, похвала вјере, божанствени Павао громким гласом довикује: **Пазите, стојте у вјери, мушки се држите, утврђујте се** (1. Кор. 16: 13.). И на другом мјесту благо нас савјетује ријечима: **Испуните моју радост, да једно мислите, једну љубав имате** (Филип. 2: 2.).

Без вјере није могуће угодити Богу, говори св. писмо (Јевр. 10: 11.); а без православне цркве нема спасења, нема другог пута, који води у живот вјечни. — Чините дакле своју дужност; мислите при том увијек на свој подмладак, јер на њему свијет остаје. Улијевајте му најприје праву и топлу побожност; да сазна свету дужност, како треба отаџбину и народност љубити, као нешто, што је Бог дао, и да је за њих готов, да принесе и најтеже жртве. Добрим примјером својим олакшаћете себи посао. Чувајте и себе сами и опрезно живите, јер има лукавије х људи (2. Тим. 3: 13.), лаживих учитеља, који доносе јерес погибели (2. Петр. 2: 1.). Не слушајте учење, које је Богу противно. Уклањајте се од саблазни и разницјех гадалука, презирите лукаве обичаје, своје лијепе држите, и не поведите се по духу времена.

Многи ће од вас, може бити да помисли и у себи и да рече: „Тешко је то све испунити“. Признајем и сам, да је тешка борба у данашњем свијету и вијеку, али треба и то да знамо, да без борбе нема побједе. А ко пане у тој борби, тога ће Господ подигнути, и узвисити га у царству својему небесному — Амин!

Бесједа у недељу крестопоклону вел. поста.

Придите вѣрніи животворѣцѣмъ дрѣвѣ
поклонимса. (пр. пјес.)

Благочестиви Христијани!

Овијем ријечима у средини великог часног поста и хришћанских подвига износи св. православна црква наша животворни крст и матерински позива своја вјерна и послушна чеда да му се поклонимо, да га са љубављу и страхопоштовањем цјелујемо.

Св. православна и спасавајућа црква наша а са њоме и свети оци њени, бринући се за све оне, који у њу вјерују и њезине најистинитије и најчистије заповијести извршују и по њима се у животу владају — мудро је и темељито све уредила, па и ово поклонење часном и животворном крсту, који је за нас права утјеха и храбрење у хришћанском животу.

Преставите себи, бл. хр. у мислима путнике, који су се одважили на далеке и тешке путеве у сред љета и сунчане жеге, па уморни наиђу на какво дрво са разгранатијем гранама и дебелијем кладом, те ту сједавши они се одморе и подкријепе, и као падмлађени пођу даље и наставе путовање; тако је браћо исто за нас и ово поклонење животворном крсту у средини овог часног и великог поста, које нам даје одмора, да се ми сви пред сјенком овог православног и најправилнијег хришћанског знамења, као путници христови одморимо, ако смо може бити по слабости људској изнурили се и малаксали од постења; а тиме да се оснажимо за даље подвиге и трудове християнеке, по примјеру Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа.

Зато приђите бл. хр. спасителном крсту и поклоните се овом знаку, на ком је само нас ради страдао Христос Спаситељ. Сјетите се Његова рођења, Његова живота, Његове истине и науке, па неослабљавајте, него срдачно и својски продужите духовни и тјелесни пут хришћански, у овом великом посту.

Прије нег што приступите бл. хр. да се побожно поклоните и цјелујете ово животворно дрво и крст, још послушајте спасоносни глас Господа Исуса Христа сина божијег, којим нас у данашњем еванђељу позива овијем ријечима:

Ко хоће за мнош да иде, нека се одрече себе, и узме крст свој и замном иде. А то значи ово: Да би могао сваки

прави и истинити християнин по учењу Исуса Христа живити или његов бити ученик, и његовом спаситељном позиву сљедовати дужан је одречи се себе т. ј., дужан је да савлађује и побјеђује своје рђаве страсти, да угађање себи самом замијени личним самопрегоревањем за своју вјеру и цркву и народ свој, те како би помоћу божије благодати и часног крста био и остао прави и истинити християнин, те да својим добрим и християнским врлинама личи на Христа; да увијек на уму има пожртвовање себе самог по примјеру као што нам сам Христос заповиједа, које нам је својим животом и науком оставио; да смијерно и са благодарношћу све радости и трпљиво сносимо све жалости, које нас у животу снађу; и да уздржавамо и ограничавамо наше тјелесне жеље, и у колико је могуће више да живимо умјерно у сваком погледу. На пошљетку, да се сваки християнин одрече од сваког гријеха, да савлађује и презире пакосну завист, мржњу, освету, оговарање, клевету, свађу, а да пригрлимо слогу и братску љубав. Укратко да не чинимо своје ближењему оно што себи нисмо ради да нам други чини. Да се свега оног одречемо што нас у црквено-шкoлeком и религиозном погледу, у породици, у радњи и занату нашем уназађује и упропашћује.

Да, сад ти је бл. хр. јасан овај позив Христа Спаситеља, сад ти је прилика у овоме времену часног и великог поста и подвига християнеког, да се одречеш свију гријехова својих, које си кад год учинио; сад ти је душекорисна згода да открилиш књигу своје савјести, да најтачније прочиташ шта је у њој написано, те да све твоје и душевне и тјелесне мане потпуно признаш и искрено се исповједиш о својим гријеховима пред свештеником — као посредником између Бога и људи, — и да се за њих по заповједима божијим од свег срца са пуним признањем покајеш, како би што достојније са страхопоштовањем и са чистом савјешћу својом стати могао пред свети путир и примити само тијело и крв Исуса Христа сина божијег.

Узми християнине крст Христов и иди за њим! Не стиди се часног крста, „да се не би тебе постидио Христос, када

дође у слави својој и када ће му пред-
ходити крст у сјајности већој него
што су зраци сунчани“,—вели св. Златоуст.

Не стиди се християнине овога највећег
знака нашег спасења, утјехе и радости; јер свети
Апостоли крстом Христовим гонише демоне, ис-
цјељиваху болесне и побјеђиваху непријатеље.
Силом крста Христовог, велики цар Константин
савлада непријатеље православне вјере Христове;
силом часног крста и наши су предци и очеви
имали снаге и моћи, те су у другим и тешким
патњама трпљиво одржали се чисти и непоко-
лебљиви у светој вјери православној и лијепој
ерпској народности.

Знај бл. Хр. да је крст силно оружје бо-
жије благодати и одбрана вјернима од свакога
зла, а по ријечима светих отаца: „нема стра-
сти, нема похоти, која би се противи-
ла сили крста Христовог.“

Па зар је чудно бл. Християни што ми
на сваком мјесту видимо крст? Рађамо се, живи-
мо и умиремо с крстом. Крстом се започиње
свака богомоља и свако наше црквено и обред-
но дјело хришћанско.

Но да би ти бл. Хр. крст Христов помогао,
треба да га с вјером и почитањем стављаш
правилно на своје груди, да никакав рад не за-
почињеш докле се не прекретиш. Кад у вече
легнеш, кад у јутру и од трпезе устајеш и сје-
даш, прекрети се брата с вјером; кад си у вријеме
молитве у цркви, у кући, на путу и при сваком
послу, прекрети се и не стиди се Християнине
крста, јер су и твоји предци увијек животворном
крсту поклањали се, и никад није хтио ни је-
дан свој посао започети док часни крст не спо-
мене и докле се крстом Христовим не прекрети,
па му је зато крст Господњи и помагао. Не
стидите се православни родитељи вашу дјецу
још од колијевке учити, како се ваља прекретити
и Богу молити. Покажи своме чеду како ваља
правилно стављати на себе крст.

А ево ја ћу сада вама свима показати како
ваља да се крстимо, јер сам браћо моја примје-
тио чешће пута у овом св. храму, да неки и
одрасли од вас неправилно на се стављају знак
часног крста са три прста.

Послушајте ме пажљиво и гледајте како се
ваља прекретити!

Ево: када сложимо три прва прста (палац,
кажипрст и средњи прст) од десне руке у је-
дно и подједнако а ова два (мали и до мали прст)
савијемо уз длан, па мећемо руку најприје на
чело, за тим ниже груди (а више пупка), последије
на десно и лијево раме. Три прста овако под-
једнако састављена и приљубљена у једно, из-
казују нашу вјеру и ову истину: да је Бог је-
дан у светој Тројици: Отац, Син и св. Дух, —
а два ова савијена прста уз длан, исказују нашу
вјеру: да је Син Божији — Господ Исус Христос
Богочовјек, да је у њему природа Божанска и
човјечија. Бл. Хришћани! Јединство Триличног
Бога и богочовјештво Сина Божијег нашега
Спаситеља — то су двије најглавније истине,
то је основ наше православне хришћанске цркве,
то је слика цијеле вјере наше у скраћеном об-
лику и смислу.

Па шта овај знак преставља бл. Хр.
кад се крстимо, те најприје мећемо руку на чело,
па онда на груди, последије на десно и лијево
раме? Преставља онај знак на коме је Син Бо-
жији Исус Христос избавио нас својим тешким
мукама на крсту од вјечне смрти и суда; и тиме
исказујемо браћо моја, нашу праву вјеру у то
избављење наше. И тако када се ми крстимо и
мећемо ова три сложена прста на чело, ми на
молитви изјављујемо да посвећујемо Богу све
своје мисли, и када мећемо ова три прста на
груди, ми приносимо Богу на жртву своје срце,
сва осјећања и све жеље наше; а када мећемо
на рамена ми изјављујемо, да смо готови да
Богу служимо са свима својим силама, јер у
раменима прикупљена је и огледа се снага руку
наших, којима понајвише израђујемо послове
наше. А сва је то опет скраћена престава цијеле
радње хришћанске.

А сада завршујући овај мој свештенички
говор, позивам вас православни Хришћани,
да се помолимо Богу и поклонимо животворном
крсту, са ријечима: „О непостижимал кожестве-
нал силе честнаго и животворашагво крста не
встани нас грѣшнихъ.“

Говорио у Старој цркви у Сарајеву 1888.

Ђ. Петровић,
свештеник.

Видовданска успомена у Сарајеву.

Пет-стоти пут грану јарко сунце оног великог дана, којег се десио један од највећих догађаја историјског живота српског народа. Дан — Видов-дан, виђење заносна и славна родољубља, велике храбрости и јуначке борбе, али и дан гадног издајства и кукавичности, тјесногруде осјећљивости, које навукосе ону страшну бујицу, у коју утону царска круна, моћ и слава, те иза гомила изгинулих јунака, поломљеног убојног оружја и крвљу бораца орошеног поља, игралишта страшна окршаја: зађе сунце српске слободе за густе облачине мрака и петстотиндешег робовања . . . Ко би описао осјећаје, који се порађају у срцу и души и при самој помисли, кад се год сјети овог знаменитог дана, — тужна и жалосна, поносна и славна?! А ко ли би тек могао ријечима вијерно излити право стање душе и срца на данашњи дан петвјековног робовања?! Пет стотина година од дана кад је оно српска круна запливала по језеру крви српских и душманских бораца, кад се оно непријатељ крвавом руком маши не само за круну, већ и за витешку главу човјека, који је представљаше; кад се маши — па је се и домаши! Скупо је тај плијен стао и непријатеља, јер је тек преко гомила својих мртвијех јунака и паданијех српскијех витезова доспјео до тог српског аманета лозе Немањића. На Косову је погинуо Лазар с одабраном војском својом и цвијетом најбољих и најчувенијих српских јунака; изгинули су сви, па им се и рекло: „све је свето и честито било и миломе Богу приступачно“. Та они су се борили, они су изгинули „за крет часни и слободу златну“, бранећи својим јуначким животом од навале душманске своју свету вјеру, милу домовину и драги народ. На Косову је пропала српска слава и слобода, а с њега је поникло и настало доба петвјековног робовања мраку и незнању.

Српско-православни народ у овом нашем граду и управном средишту поносне Босне и кршине Херцеговине, свјестан величине и значаја овог знаменитог дана, а осјећајући у дубини душе и срца пошљедице тог несретно догађаја: — спремао се у тишини да мирно, достојно, озбиљном и скромном побожношћу проведе дан великог и значајног догађаја, који је створио епохални период у српској историји.

И освану очекивани дан. Све радње, трговачке и занатлијске православног грађанства бијаху затворене, а народ се сљегао у нову православну цркву, да у тихој и смјерној молитви подигне духовну задужбуну великанима косовским; да се у скрушеној молитви помоли Богу за њихов спас и вјечан живот у блаженом царству небеске славе, и да том молитвом ода достојну пошту и своју топлу благодарност Богу на његовој милости, што га је својом свемогућом мишицом чувао и заклањао, проводећи га кроз шибе тешка искушења, и што га је помогао, да се одржи и очува у православној вјери, чисту и поштену народњем животу. Већина нашег свештенства служаше службу божију, коју складно одговараше младо пјевачко друштво „Слога“. И да не бијаше на средини цркве подигнутог тужног катафалка, превучена црном тканином а урешена црним завјесама са ројтама, и да не бијаше припремљена подушног кољива, — опет би по неком особитом осјећају, којим те задахњиваше ток божанствене службе, и озбиљност, што се огледаше на лицу сакупљеног народа, на први мах увидило, да се врши спомен неког особитог дана и врло важна догађаја.

По свршетку службе изађе дванасет свештеника и с нашим старином високопреосвештеним Господином Митрополитом стадоше испред катафалка у полукруг, и отпоче опијело за покој душа изгинулијех војника. И свештенство и пјевачи настојаху, да се овај тужан спомен изврши што величанственије, што достојније.

На парастоју је сходно његовом значају прозборио сарајевски парох и надзиратељ протопрезвитерата, часни свештеник С. Чајкановић овај говор:

„*Бъ паматъ вѣкнѣю бѣдетъ праведникъ*“.

Христољубива и драга браћо!

Побожно појући у част мученика, у вјечном памтењу нека буду праведни, учи света православна црква. А како се данас навршује тужних пет стотина година, од пропасти славне српске царевине на пољу Косову, те је ово за нас Србе особити дан и спомен, у реду је у данашњој бесједи укратко навести, најприје узроке пропасти, па тек онда ту судбоносну и веома крваву битку Срба и Азијата, иза које

настале су, не само за нас, већ и за друге народе тешке последице.

За вријеме славне владе лозе Немањића, који су 208 година, од Дунава и Саве до Егејског и Јадранског мора, земљом српском сретно управљали, Срби су били уједињен и снажан Славенски народ на Истоку. Но од дана смрти последица Немањића 1367. г. младог цара Уроша, којег убивши невјерни краљ Вукашин, угаси ову славну династију: величина српске државе поче се нагло цијепати, и распадати на више мањих нејаких дијелова, јер се о њих отимаху грабљиви властници, често пута и крвећи се између себе. Овај клети раздор великаша, порушио је снагу и јединство Српског народа, и унапријед спремио пропаст српског царства, како нам болно (у Горскоме вијенцу) спомиње Цетињски владика:

„Великаши, проклете им душе,
На комаде издробише царство“.

Усред таког поцијепаног стања и слабости Српског народа, утврде се из Азије Османлије у Једрени, па окушав се неколико пута са Србима, под царем Муратом I. с многобројном војском и ненадно упадну у Косово.

Како криво описује српска народна пјесма ту силну турску војску:

Покрај Лаба и рјеке Ситнице,
Сво Косово сила притиснула:
Коњ до коња, јунак до јунака,
Копаља бојна као гора чарна,
Чадорови као и сјегови,
А барјаци, као и облаци.
Под број, сине на тефтере кажу,
У Турчина, у турскога цара
Да имаде триста хиљад' војске!“

Пред ову голему, непрекидним ратовањем прекаљену фанатичну војску, изиђе Кнез Лазар од Крушевца, са својих до сто хиљада војника, за које нам народна пјесма каже да су били:

„Све хатлије, а све токалије,
Коњаници под бојним коњима“.

Осване тужни дан битке, 15. јуни 1389. г. У зору паде ситна кишица. Жарко сунце кроз облаке просу благе зраке на бојне редове српскијех војника, готових или одбранити српске земље од дивље навале, или изгнути за свој драги народ, за вјеру Христову, и златну слободу. Сриједу војске покреташе славни Кнеже Лазо, десно крило Вук Бранковић, а Бошњаке

од лијева Влатко војвода. Зајечаше бојне даворије; тргоше се мачи из корица, сразише се крстови и полумјесеци; наста страшни клепет од оружја, од сабаља и копаља, од мачева и штитова, буздована и наџака, ко два мора да се заплускују. Васдан трајаше ужасна борба и метеж, погон и хрвање на смрт и живот, и би суђено Божијим попуштенијем, те Срби падоше за гријехе својих великаша; и погибе славни Кнез Лазар, Милош Обилић с' оба побратима, Бан Страхиња, стари Југ Богдан и лијепа кита Југовића, с многим војводама, које ће српска пјесна узносити:

„Док је људи и док је Косова“.
Бој је био веома крвав и грозан:
„Обадва су цара погинула,
И Цар Мурат и Царе Лазаре,
Од Турака нешто и остало,
А од Срба и што је остало,
Све рањено и искрвављено“.

Жалостно се сакри на западу сунце и покупи своје златне зраке за планине, па у ноћну таму зави грозне призоре љутога мејдана, кржаве воде Лаба и Ситница, цијело поље крви натољено, и пресуто тјелесима мртвих и рањених јунака, посјечених разбацаних глава, изгажених свилених барјака, пустијех калпака, сарука, ћулаха, штитова и комада скрханог оружја.

Мало је у историји свију времена и народа, овако велике погибије људства за један дан, као што је било о пропасти Срба на Косову, и никад се тешка жалост није даље разишла, као тога клетог дана и боја, иза ког су закукале тужне мајке и љубовце: од тихог Дунава до далека Тигра и Еуфрата. Турци су веома скупо платили Косовску побједу, а Срби пали јуначки и славно. — Но с том пропасти још није све било изгубљено, и српски народ могао се надати, да ће с бољом слогом и божијом помоћи излјечити дубоке ране од Косова, које нас и данас боле. Али раздор великаша, ни послѣ се није утишао; неслога је међу њима и опет владала, па веома јака; јуначки и фанатички одушевљен непријатељ, освоји и све заостале крајеве српскијех земаља у Србији, Босни и Херцеговини, а само оста тврда Црна гора непобједна, да се о њу ломе Азијати, као бурно море о брјегове. Последице пада Босне и Србије биле су кобне, не само за наш народ српски и цркву православну,

Већ и за наше сусједе, и даље народе, јер су после неодољиве орде Азијатске као скакавци жариле, робиле и пљачкале питоме предјеле Хрватске, Славоније, Сријема и Угарске, а нико их није могао уставити. Чемерна су тад времена била по све Србе и Христову цркву. Редови себичне госпоштине, и несложних великаша божијим попуштењем све бијаху ређи и ређи; хиљаде породица бјежале су у туђи свијет, а стотине хиљада дјеце православне, уз грабљиве великаше, одоше у Ислам и табор непријатељски, одрекоше се српскога имена и Христове вјере праједовске, и за пуна четири вијека, гонише и затираше своје рођено племе; разораваше божије храмове, „наших славних цара свете задужбине“; ругаше се својој рођеној браћи, својој домовини, својој народности, и својој слободи!! У развалинама пропалог и пространог некад царства и српске државе неста сасвим господе Хришћанске, оста сама сиротиња раја.

„Постадоше лави ратарима“.

Од претешких зала и биједи у некушењу, горко је страдала православна црква српска, све до нашег вијека и времена; нигди није било пријатеља, да барем пожали жалостно разораваше и уништаваше народа, који је од природе богато обдарен свима особинама, којима се може подичити једно људско племе. И при свем том очајном стању, српски народ није сасвим клоуноу духом. Није заборавио златно доба прошле величине, већ с гулама разговарао се, дивно оцјевао свијетле борбе и мејдане својих старих и нових јунака: Марка и Милоша, Старину Новака, Змај Деспота Вука, Рељу од Пазара, Пивљанина Баја, Лима и Гаврана, Јанковић Стојана, Мандушића Вука, и многе друге; чувао је вјеру православну, топло се вазда Богу молио, и у њега уздао; тврдо вјеровало у бољу будућност, и борио се на све стране храбро, како под народним вођама и заставама, тако и као вјерни поданик славно владајућег царског дома Аустрије, противу свих њених непријатеља.

Но када су тежине зала и неправда превршиле мјеру, уз јуначку борбу за крет частни и слободу златну, топле српске сузе и молитве, допријеше до Божије правде, па као некад давно Израиљци из ропства Мисирског, стиже и наш мученички народ до бољијех дана, те му Вишња правда даде: на једноме крају Краљевину, на другоме Кнежевину, а нама у милој домовини

Боене и Херцеговине, досуди мирно поданство, под очинском бригом Његовог Царског Величанства, новог и хришћанског нашег владоца, као лађи тихо пристаниште.

Изложивши тужна прошла доба, и мелеме на ране косовске, из дубине наше хришћанске душе и побожности, захвалимо свевишњему Творцу на милостивом дару и правди, и топло се данас помолимо у Божијем храму, за крјепост и здравље нашег узвишеног Господара Цара и Краља Франц Јосифа I., кога смо ми сада вјерни поданици; да Му Бог ублажи тешку жалост и тугу за губитком љубљеног нашљедника, покојнога крон-принца Рудолфа; да Му подари мирно царевање за благостање, срећу и напредак свију вјерних Му народа и поданика пространога царства и државе; да по слову св. писма (псал. 28. ст. 11.) „Господ благодослови људе своје миром“, да уклони на све стране узроке и поводе крвавих ратова, и по смиреној молитви великога учитеља православне цркве св. Василија: зле у благе да претвори, омладину да настави, отпаднике да обрати и поврати опет у крило и недра светој нашој вјери православној; да заштити сироте, заробљене избави, немоћне исцјели; на све, а особито на наш драги народ српски и цркву православну, свој небесни благослов и богату милост да излије, како би и по нас овде сретно било ово ново стање хришћанске управе, у којој се Божијим провиђењем сада налазимо, па да ми — увиђајући праве узроке наше пропасти и наше несреће, одбацимо клету завист, раздор и неслогу, које нас по свуда обарају, те да се као права мила браћа једног рода, вјере и племена, срдечно сретамо, боље пазимо и потпомажемо; да по дужности хришћанској добро чинимо, ђе год који може, а особито у корист и ползу драгог нам народа; да љубимо више свега како своје племе, тако и нашу свету вјеру православну, чуварницу имена српскога; да чувамо наше обичаје, и чистоту лијепога српскога језика, те да га не кваримо, лакомисленим примањем без нужде туђијех израза, и туђијех ријечи, с којима се Србин ачи кад говори; да бивамо даље људи од ријечи, истинито побожни, добри и поштени, па дајући Богу божије, а цару цареву, да се из нашијех дјела и одношаја према сваком и у свима радњама с правом може казати: Овај народ, ово мјесто и ови људи знаду за Бога.

Одајући у овоме Божијему храму, послије пет стотина тужнијех година достојну славу и поштовање праху славно погинулих нашијех јунака, од светога мученика цара, до најнижег косовског војника, још се тихо помолимо мило- стивом Творцу: да прими у блажени мир и покој све хришћанске душе, за вјеру Христову и за српску земљу палијех бораца на Косову пољу; да свима опрости гријехе од крви проливане; да их насели у свијетла мјеста вјечне обитељи, ње нема уздицања, болне туге, ни плача, и док је људи и док је Косова: **вјчна им паматъ њ народъ Српскомъ, аминъ.**

* * *

Раздавањем освећеног кољива завршио се у цркви пестољетни спомен див-јунака. — Не можемо пропустити а да не дамо достојна израза хвале и благодарности српској општини и црквеним таторима што су учинили све могуће, да овај спомен у цркви буде што љепши и достојнији, а особито им је дужан народ хвалом, што су подигли и уресили онако лијеп катафалк и подијелили народу свијеће воштанице, да у знак свијетла свршетка живота косовских бораца, западе им зубљу за покој њиховијех великијех душа. Исто тако хвала народу на његовој свијести, што се махно свакодневне борбе за живот и нагрнуо у цркву, Божијем олтару, да се пред њим помолити Вишњем.

* * *

Нестрпјеливо се чекало вече, да се чује и види наше младо и честито друштво „Слога“, које је у спомен косовскијех јунака приредило вечерњу свечаност. Позориште бијаше дупком пуно српског народа. Свечаност се отпочела херувиком, коју друштво складно отпјева а народ побожно слушајући, испуњаваше душу и срце узвишеном побожношћу. За тијем су текли комади по утврђену програму а на опште допадање и повлађивање публике. Неки су се комади морали понављати, и уз поновно бурно пјескање и одобравање бише наново отпјевани. Други комад те свечаности по програму извршио је члан друштва г. Лазар Вуковић, својим красним и значајним говором, којег доносимо овдје у цјелини:

„Поштовани зборе!

Сваки народ на кугли земаљској, потребује нужне услове за развитак и опстанак свој. — Па и дрвету, које се већ развило до своје сталне

и потпуне снаге, ако ма и један једити дио потребних му услова престане дјеловати, — само постепено пропада све дотле, док сасвим не угине, или га већ разорана, човјек једним снажним ударом сјекире на земљу не обори . . . —

Проклето славољубље, или боље: неслога, заведе неколицину војвода, опцијепише се од корјена већ развијене српске царевине, те јој одузеше више услова за њезин даљи живот. — Али ова не ишчезну природним путем слабљења, док, већ доста и саму по себи изнурену, клету душман коначно не упропасти. —

Данашњи дан, показао је управо на ивици пропасти српске царевине онај стари српски порок, и почео бројити године рођења врло гадне искре, баш противног појма оном, што сваки Србин у устима држи, о чему сваком приликом, неком привидном ватреношћу и лажним заносом говори и одушевљава се; али на жалост, то одушевљење и занос његов показује само вјештину претварања таковог назови Србина; — а тај је појам: „Слога“, или да боље рекнем: једина особина Српства — „Неслога“. —

Данашњим даном навршило се пунијех пет вијекова, од како сунце српске слободе утону у пучину облака, српску земљу покри тамна ноћ, а њезин краљ покори и у робље претвори цијели народ српски. —

Под тешким теретом његове владе чампо је Србин дуго времена, дршћући од страха да да му грозни тиран не би срушио задњи ступ његове наде, за који се чврето држаше, да му не би разорио његово задње уточиште — вјеру. —

Вјером се Србин одржао све од оног тужног дана, када нам на Косову пољу пропаде слава наша, када се златни крст на цркви Самодржи сруши. — Србин помоћу вјере стајаше за пуних пет вијекова као тврда непомична стијена, на коју удараху силни вали — сталан, непоколебив.

Па ко Србину улијеваше наду у срце, у тој очајничкој борби за опстанак, за који се без сумње ни један славенски народ није толико и тако устрајно борио као он? Ко му говораше родољубним и очинским гласом да не клоне духом, него да стрпјеливо чека вријеме, кад ће се и његово сунце наново родити?!

Усамљени манастири, окружени природним бедемом сачуваше Србину искру просвјете. — Старци калуђери у самотним ћелијама својим, трпећи радо сваку оскудицу, храњаху српску

књижевност. — Мирски свештеници извржени свакој опасности одржаше вјеру Србинову. —

А јасне гусле јаворове? — Оне бијаху једино оруђе, на којима излијеваше Србин болове срца свога; тужна јека њихова слијеваше се у једно са уздицајима њихове боне душе, а убрзано играше прста на струнама, потицало је у њему пламен жарке љубави за свој потлачени народ. — Њиховом дакле помоћу сачувао је Србин народно предање о својим старим: које му у китњастим реченицама сложено, извашаше живе слике његових јунака. — Јасним бојама сликаше му карактер њихов, а име и обичаје му, изнесоше на видик пред другим проевјећеним народима, и положи темељ садашњем значају његовом. —

Вријеме пролазаше као мутна вода, са којим се Србин упорно носаше, иза које остајаше жалосни траг поплаве, а хришћански свијет, замућен вјерском распром, нимало се не обазираше на кукавно стање балканског народа. —

Српски народ коме име и вјера бијаше свети аманет, окрутном влашћу, драконовим законима укромћаван, волијаше се крити по збјеговима, проводити мучни хајдучки живот, него погазити име и вјеру својих праједова. — Шта више, хиљадама њих оставише најдрагоцјеније благо — адем домовину — за коју су радо гинули и велике јој жртве на олтар слободе приносили; измоливши код најближњег хришћанског владара нову отаџбину, иселише се, све за љубав вјере и обичаја српског.

Новом господару се заклеше, да ће бранити нови завичај, као праву домовину своју, што зашета пред самим Бечом, у првим редовима аустријске војске и посвједочише. —

Слога само у слободи напредовати може, што ми сада овдје у Босни од Његовог Величанства Цара и Краља Фрање Јосифа I. у потпуној мјери и уживамо; за што му као захвалу уједно из дубине срца од Бога пожељети можемо, да нам Га много и дуго поживи! Живио!“ . . .

(На говорников усклик Живио! одазва се сва публика са громким живио, а војничка капела засвира царевку и народ поустаја са сједишта, те стојећи на ногама одаде дужно поштовање Превисоком пријестолу и Владару, као израз судјеловања у говорниковој захвали, на подареном нам најљепшем дару — слободи и

цареком милосрђу. По том говорник настави даље):

„Неслога је онај недостатак услова за развијање и опстанак дрвета, народа па и самог човјека; неслога је отров, који је најдубље захватио корјена у Српству; неслога је, дакле, средство којим се најбрже до очите пропасти долази; док на против слога је оруђе; којим се долази до најјејачијих успјеха у сваком предузећу; она спасава народ од извјесне пропасти, изводи најплеменитија дјела, оставља вјечиту успомену, златним словима забиљежену у историји свакога народа, ускорава напредак развијања ма којег и ма како тешког предузећа; што нам и пјесник вели:

„Слогом расту и мале ствари,
а неслога све поквари“.

* * *

Кад помислимо на тегобе и оскудице с којима се друштво морало борити, на сметње и препоне, које су му стајале на путу и које је друштво морало и мора уклонити, па да зајамчи себи свој опстанак; кад узмемо у обзир да су чланови готово све сами радници, људи од заната, који су принуђени да дурају у борби за свакодневне потребе; обазремо ли се даље на предходну спремност друштвенијех чланова, коју су већина их врло малим, или чак и никаквим школовањем поцрпили; даље, узмемо ли у обзир краткоћу времена и скорашњи постанак друштва: то се морамо с најљепшом похвалом изразити о друштву и његову раду, одавајући му дужно признање са искреном жељом, да опетане и издурра, да се учврсти и ојача у њем овака жарка воља и пожртвовање, овака љубав и братски споразум, овакав сложан рад и мар и овако прегаштво, каквијем се друштво себи на похвалу, а српском овдашњем народу на дик и понос до данас одликовало, јер „прегаоцу Бог помаже“ а „без муке нема науке“, нити „без ватре се не сакова гвожђе“, па само сложено к'о што рече говорник: Слогом расту и мале ствари

Дужност би нам била да истакнемо поименице и да оцијенимо по јединице оне чланове, који су по својем програму, сами за се или у друштву с осталима истицали се на овој свечаности, — али би се онда огријешили о цјелину, ту лијепу киту узабрану из народне башче, па тако дивно а у народном руху укићену у један

снопић и опасану пантљиком „Слоге“ и љубави својем позиву, својем раду. Ми им свјема као једноме велимо: Хвала вам честита дружино, а хвала вам највише за то, што сте свјесно схватили своје име и своју задаћу, — хвала вам на труду, Бог вас окријепио и помогао у том вашем племенитом раду о слози и братској љубави нашег српског народа а у нашем китњастом шехер Сарајеву, и за то ће вас народ љубити, на том ће вам захвалан и благодаран бити, за то ће вам признавати и поштовати ваш труд и ваше дјеловање. У том правцу а е љубављу према раду својем и позиву вашем помого вас Бог; напред јато соколића, па сте учинили своје! . . .

Врло друштво, за прву појаву твоју у јавном раду, ево ти одзива срца једног честитог домаћег сина, којем и ми велимо: хвала на братском осјећају!, па чујмо га, пустимо његову полетарку вилу нека она сама рече своју:

„Шта потресе млађахне ми груди,
и нов живот у мени пробуди;

која сила нов ми живот створи?
ела срце брзо проговори!

„Је ли звекет ланца и окова,
што га Србин носи од Косова,
ил' су громи, муње са небеса,
те их силно тако сад потреса?

„Нит' је звекет ланца ни окова,
ни ударци страшније громава,
него пјесме — слушати милина; —
пјевачка се оснива дружина!

„Тој дружини задаћа је света:
да с' оствари жељена јој мета!
да у народ сије „слогу“ свету,
а раздоби неслогу проклету!

„С тога име дивно изабраше:
„Слога“ друштво, тако га назваше;
за то, браћо, нека вам је сретно,
е братском слогом дуго многољетно!

Ристо П. Пешут

Сарајево, 24. јуна 1889.

Ђ. Б.

Споменик митрополиту Леонтију.

Од ерпеко-православне општине мостарске добили смо овај позив: „Потписана општина, као једна од највећих у милој нам војводини светога Саве, донијела је у својој годишњој главној скупштини једногласан и потпуно оправдан закључак, да се блаженопочившем митрополиту херцеговачко захумском, Леонтију Радуловићу, који нас је толико љубио, који је за нас живио, радио и страдао, у знак нашег народног признања и наше синовље благодарности, подигне на гробу му а у средини мостарске саборне цркве, надгробни споменик, који би имао одговарати не само Српској свијести нашој и величини и љепоти дотичне цркве, него и који би у потпуној хармонији са његовијем многобројнијем и великијем заслугама стајао.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину одобрила је тај закључак наш, те је дозволу за купљење добровољнијех прилога по циелој нашој домовини отписом својим од 18. Априла о. г. бр. 432. рез. без икакве своје примједбе издати извољела.

Потписана општина могла би са обзиром на своју многобројност и материјално стање и

сама тај споменик без и чије припомоћи подићи, но та околност, што је врли покојник био митрополит и архипастир не само мостарски него и херцеговачко-захумски, створила је међу нами оправдану бојазан, да би се која од нашијех ерпскијех општина или која родољубива поједина личност, без општег ерпеко-народног учешћа у том послу, ласно увријеђена наћи могла.

Према овој претпоставци и приступајући остварењу закључка свога, умољавате се овијем, да се за купљење добровољнијех прилога у поменутому цијел а споразумно са Вашијем свештенством међу тамошњом нашом Српском браћом онако заузети изволите, како вам то у овој прилици Ваша Српска свијест налагала буде.

Добровољне прилоге са именима родољубивих приложника примаће потписана општина до Илијин-дана о. г. и обнародоваће их у једноме од савремених листова ерпских.

Уздајући се у родољубље и ерпеку свијест Вашу, чврсто се надамо, да ћете се одлуци нашој у свему придружити и да ћете нас својим радом у том погледу час прије изненадити и обрадовати.

Понављајући своју молбу шаљемо Вам још своје искрено и Српско поздравље.

Српска православна општина.

У Мостару, 5. Маја 1889.

Потпредеједник: Димитрије Р. Билић, Перовођа: Никола Љ. Мештеровић, Предсједник:

Мијат Радовић, Чланови општине: Војислав В. Шола, Петар Р. Шантић, Петар Гвозденовић, Симо Н. Ковачевић, Јово Семиз, Јово Перић, Никола Ђоровић, Марко Косјерина, Ристо Ш. Зеџ, Јово Грковић.

Старине.

Триод постни.

Књига значајна по томе, што је писана на великим листовима, крупним и разговетним словима, црним а гдје треба и црвеним мастилом; увезана је дрвеним дебелим корицама, које су у кожи обложене. На доњој корици имају два записа, који су истина једнаке садржине, али се разликују у томе, што су рукописи од двије различне руке, мастилом, словима и правописом различним нацртани. Ево их вјерно извађени:

Први запис, црним мастилом: „Сна книга мостара шишатовца ка лето ЗРЧЗ. (7197.) а от рождества хва (христова) ЯХПΘ. (1689.) писа ка варемнахъ люта и прискрена тогда примише нѣмци Белиградъ и иньна многа тѣрска места сви хе (христе) мои такокаго гоненіа и скрби биваюци от проклети и безбожни агаранъ христьянскомъ родѣ. Нема никаква подписа.

Други запис, изблеђелим мастилом: „Сна книга мостара шишатовца ка лето ЗРЧЗ. а от рождества хва ЯХПΘ. Подписахъ въ вѣрмена люта и прискрена тогда примише нѣмци Белиградъ и иньна многа тѣрска места сви (Христе) хе (Христе) мои такокаго гоненіа и скрби биваюци от проклети агаранъ христьянскомъ родѣ (подписан) грѣшнии стефанъ раванички.

Ови записи ни мало нису налик писменима у књизи, и по томе могло би се поуздано тврдити, да је књига много раније преписана, него су записи у њу стављени. Доиста човек се мора чудити овакој красоти писања, и оном дуготрајном труду, што су наши стари мана-

стирски свештеници на преписивању црквених књига полагали. Штета, што овај триод нити има почетка, ни свршетка; а да сам га смјео тим именом назвати, свједочи ми његов садржај, јер после подераног и извађеног следи овај наставак:

Бѣ пек (петак) сырны саѣтра на а. стхлwg. (на првој стихологији), сѣд(ален), вѣ wx(тонх), ичкѣм слово великаго василіа и т. д.

Бѣ петак вечер памет творим всем преподобным (у књизи све је ово екраћено) и богоносним оцем нашим иже вѣ постѣк просіавшим, на г(оспод)и вѣзвах ст(ихи)ры подовны-прѣподобнымъ оцем и т. д.

Не(дела) сырнаа вѣ све(от)тѣ ве(чер) на бдени ка(а)жень муж на г(оспод)и вѣзвах и т. д.

Бѣ понеделникъ а. неде(ли) поста на стрныи клевет и т. д.

И тако иде даље све по реду до петка шесте недеље; овдје се неспомиње понедељник, вторник каи, него сви дани зову се шесте недеље; и завршује се са паримејом, која се чита на шестом часу: от пророчества исанна чтеніе. вѣзвеселіе вѣкоупѣ іер(ска)лме и трѣжествуюте. А да ко запита, држећи се садашњег триода, гдје су други дани, и велика седмица? одговарам: то је све наштампано у другој засебној књизи, која се налази у Сарајевској цркви, и започиње: вѣ пѣтокъ шестымъ недѣкан с(ва)таго великаго поста на вечерни: Дѣшеползнью совершивше и т. д. и садржи правило кроз све дане страсне седмице до свршетка литургије на велику суботу.

Да се повратим опет на овај триод постни. Одма после поменуте завршне паримије, настављено је: **Сѣдмѣмъ от осмогласника** (а не вели октоиха), **еже поемѣ на прѣвыхъ ст(ихо)логахъ, с(вѣ)тѣхъ четвородесетници. Къ понед(ѣ)лникъ) покаянны** (а не умилителни), започињући од првога гласа по реду

сваки дан кроз сви осам гласова, и троје: **Данасъ пророчское събѣстїе слово** и т. д. и **Г(оспод)и всоудише**, одавде напријед све је подерано и извађено.

Ова старинска књига налази се у архиви православне црквено-школске општине у Сарајеву. **АЕ. и М. Ђ. Н.**

Манастир Добраћево у Херцеговини.

Манастир Добраћево налази се на брежуљку до стотине корака високо, поред ријеке Требишнице, у билећком котару. Он је на размеђу данашње Херцеговине и Црне Горе, пошто је ријека Требишница природна граница ових земаља. Манастир је на дивну изгледу јер се на све четири стране отвара поглед: на сјеверну и јужну страну отворен је погледу простор у даљину по четири и више сати хода, а на источну и западну по пола сата даљине. Источну и западну страну затварају високе греде и литице, по којима је израсла ситна шума.

Већином је манастирско и оближње земљиште доста кршевито, по којем расте бјелогорица шума, но има нешто и равнице. С доње стране манастира а поред ријеке Требишнице стере се раван, под именом „Лука“, и то је родна земља, на којој рађа жито и сијено. Око манастира је земљиште добро за воћке а има нешто и винове лозе; на њем може да успева разна зелен, поврће и шеница.

У данашње доба манастир има врло мало свога земљишта, а некад је, — како људи причају а и по неким се развалинама види, — манастиру припадало као својина прилично велико земљиште, које се простирало до на три сата хода и обухватало данашња села, као: Дубочане, Врбно горње и доње, Нецвијеће, Јасен, и т. д. Ова села одузели су од манастира Турци онда, кад се изселише из Херцег-Новог, из Боке-Которске. Тад су и манастир поробили, порушили и упропастили све, а у том и манастирску хронику. С тога се не зна: ко је и кад градио овај манастир; ко му је, колико и шта прилагао; докле се стерала манастирска својина, и шта је све у манастиру рађено до данас. Судићи по старинском начину зидања и грађи, по живописима, којима је црква већином писана, а нарочито

по печату црквеном, мора се доћи до тог, да је ова црква и манастирска здања из старијег доба. Црква је прилично велика, а посвећена је входу пресвете Богородице. Особито је милина још и данас гледати оне исписане ликове Христових и Богородичних празника и светитеља. На црквеном печату изрезан је натпис словима, каква се виђају у рукописним црквеним књигама. Натпис тај гласи овако:

„КАВЕДЕНИЕ“

„**а сие печат манастира храм входа зовим добрачева при рїе: требишницѣхъ аспг — 1283.**“

Препрата је грађена у новијем доба; она није изображена живописима. Нема нигдје забљежено, које препрату цркви призидао, но по предању, причају људи, да ју је подигло браство Алексићи. Овог се браства и данас налази потомака у Рудини Опутној у садашњој Црној Гори.

Манастирске ћелије, трапезарија и друге зграде свезане су једна с другом, а уздижу се у четвороуглу око саме цркве. Међу ћелијама има једна, која се зове: „Ћелија Сарајлија“, а то значи, да су православни Хришћани из Сарајева чешће долазили на поклон овом св. храму. Има неких ствари старијег времена с потписима „Селаковићи“, а ови су негда били праве Сарајлије, који су чинили прилоге овом манастиру.

У овој се цркви налази светиња: рука до изнад шаке, но не зна се чија је. Рука је окована у сребрену наруквину од једног комада, дивно израђена и богато позлаћена, а лежи у сребреном кивотићу. Ову је кутију обновила Јелисавета, шћи хаџи Јове Вуковића а домаћица Ристе Селака. У цркви има 12 комада појасева с различитијем лавтама (плочама за скопчавање), које су једна за другу спојена повезане, да се превјати могу, а нанизане су по спољној по-

вршини дуж свега појаса. Пасови су старинске израде. На овијем појасевима нема натписа, доли само на једном, но свакојако их има врло старијех. На оном појасу са потписом, налази се овај натпис: и, 17†4 (Ово су године) си полсени мнѣ оковке приложи рамѣ ваведениа (слово в је писано као што се пише у босанчици). Од свештеног одијела има даље: стихар и наруквице владичанске, ђаконски орар попуњен кртовима и иконицама сребрено-позлаћеним, а тежак је на мјеру двије ове. На овом ђаконском орару пише ово: н. 1778: си. орар манастира добрићева рама ваведениа пречистиа владичице нашк Богородицк. На пријестолној икони свете Богородице пише овако: тогда ки патриарх пакскы кве. к. љникве: тогда правецѣ си монастро, игшмиѣ дѣвнѣсию съ братѣми.

Народ прича да је овако манастир разорен:

Кад су Турци навалили из Новог у Боци Которској, ударе на манастир, уђу у њ, и почну чинити свакојака насилја. Игуман кад се видје на невољи, поручи по својег побратима Турчина Јакуповића, да му притекне у помоћ, не би ли се силеције те препали од Турчина и напустили манастир. Јакуповић чим чује поруку, притече побратиму у помоћ и свади се, па се и побије с лоповима. Калуђери и манастирске слуге притекну Јакуповићу у помоћ и протјерају насанике из манастира. Насилници кад избјегоше из манастира и дочепаше се горе, искренуше се и одапријеше на пушке, те пред манастирским вратима убише два калуђера. И данас се налазе код врата два гроба један поред другога. Кад ова два погинуше, остали калуђери затворише се у манастир а Јакуповић побјеже својој кући, до које не бијаше ни пун сат хода. Кад га избјегли Турци опазе, наложе за њим из пушака и убију га у сред воде, преко које је пребјећи хтјео. Пошто Турци убише Јакуповића оставе манастир и оду некуд. Жена Јакуповића кад дочу да јој је муж погинуо, диже се у Травник везиру и оптужи калуђере, да су јој они мужа смакли. Калуђери се тог часа разбјегну куд је који знао и манастир остаде пуст. Везир изда заповијест да се манастир пороби и запали, а његово земљиште да подијеле Турци између себе. Тако и би. Од манастира остаде једино црква а остале зграде све са земљом поравнише. Манастир опусте за пунијех седамдесет година.

По њему порасте шума, а људи причају, да је била шума велика као у сред планине.

Послије 70 година од како је манастир разорен, дође у Добрићево један калуђер из Никшићке жупе. Овај калуђер ишао је по писанији по Херцеговини, па дошавши манастиру, виђе цркву и мјесто, које му тако омили, да пође у Требиње паши Ресулбеговићу, заповједнику требињске жупе, и замоли га, да му дозволи, да оде у Добрићево и да се настани у манастиру и да га поправи. Паша то дозволи и издаде бујрунтију калуђеру, који се тог часа врати и смјести у Добрићеву. Тај калуђер поче дизати и поправљати ћелије и манастир, а уз припомоћ народа и до мало, па добави и неколико калуђера у манастир. При грађењу ћелија нађено је неколико старијех ствари а међу њима и печат, што се све још и данас чува у манастиру. Али не могаше више повратити натраг манастирскијех земаља, које су Турци по везиревој заповијести разјагмили. Калуђери су се већином бавили по свијету, ишли у писанију и прошњу милостиња и обслуживали народ. Било их је који су као језимери служили у Сарајеву, а од овијех је познат Захарије Парезжанин, прозван Добрићевац, а да се већином бавио у Сарајеву о том, свједоче неке рукописне књиге св. Јована Дамаскина. Калуђери су држали стоке, као: оваца и коза, а имали су прилично говеда и коња, но благо нијесу смјели од Турака држати близу манастира, већ у гредама, један сат далеко од манастира. Калуђери су највише патили од Никшићана и Корјенића. Дању нијесу смјели становати у манастиру, већ су зором бјежали у греде, гдје су направили једну кућу, на сакривеном мјесту, па би у њу дањивали, кад би се Турци озлогласили. Ту кућу запалили су Турци 1875. но и данас се то мјесто зове „калуђерском ћелијом.“ Калуђери су се крили од Никшићана и Корјенића, а од обличјијех већ се нијесу могли ни сакрити, јер је и њима познат био сваки педаљ земље. Једном чују калуђери, да иду манастиру никшићки Турци, те побјегну у високе греде и ту се између неприступна камења и литица посакривају као дивокозе. Турци кад дођоше манастиру и виђоше да никога нема, осјете се да су калуђери побјегли, па почеше разгледати, не ће ли угледати кога било горе у гредама. Игуман Јосиф Парезжанин не бијаше се добро сакрио, учини му се да ће га спазити,

те се премаче за један корак на згодније мјесто. Турци га спазе, па полете око брда и успењу се одстраг игуману иза леђа, и ухвате га, те све бијући и патећи доћерају га пред собом до манастира. Ту га онда ударе на свакојаке муке и погрде, тражећи да им дадне меса, масла, меда, јаја, ракије, и шта још нијесу изувиједали, да би што више јада и штете задали игуману и манастиру. Јадни игуман давао је све, што су год тражили, само да би главу и манастир очувао. Послије тога дођу Корјенићи у Гапко по ђевојку, и поруче калуђерима, да им доране конак. Кад се врну са ђевојком, игуман их не смједо чекати у манастиру, већ изађе пред њих пјешке читав сат хода у сусрет. Турци га поћерају пред собом, па кад доћоше до једног гроба, у којем је закопан некакав Корјенић, којег су ускоци на $\frac{1}{2}$ сата од манастира убили. — наћоше изваљен мрамор (нишан, споменик над гробом) те ће завикати стари сват Аго Шеховић, којег су звали „Матара“: „Ту је погинуо наш брат Турчин. Уватите игумана, па га зауздајте, и натоварите на њ тај мрамор, нека га понесе до манастира, да нашем брату кувамо аљу!“ Турци уберу једну прутину, савију је у гузгву, па њом зауздају једног игумана и натоваре на њ надгробни камен, у којем је било до стотину ока, вичући: „Носи, игумане, нашега брата!“ Несретни игуман понесе камен неколико корака док га свега зали прна крвца, јер му се од те турске узде расченише крајеви уста и паде немоћан старац на сред пута а свр њега тешки камен, под којим се превијаше као слабчак црв. Кад виђеше Турци, да не може камен носити, скидоше га с њега, па га онда узја један Турчин и поћера као коња, шибајући га куда прије смјери

комадом прутине. И тако га је гонио, док је могао игуман мицати. Најпослије викне стари сват да га се прођу. Турчин га сјаше а игуман истом мало жив паде на сред пута и ту остане, а Турци оду манастиру. Кад доћоше у манастир наћерају калуђере да им вадају коње, док се они смјесте. Пошто намирише коње, почеше Турци зановијетати и све то горе измишљати. Наћерају калуђере те им доведу два овна и јалову овцу, које покољу и испеку, па стрпају у своје торбе. Сад опет дајте за вечеру, што треба. Стари сват нареди да донесу казан од стотине ока, да пеку својем мртвом брату аљу. Калуђери донесу масла, брашна и меда, и Турци почну пећи аљу. Кад су је испекли, сједну те вечерају. Ту преноће и сјутри дан оду рекавши калуђерима: „Збогом-те калуђери, не реците да смо ви зулума учинили!“ Но ни с том осветом за својег брата не бише задовољни, већ до четири мјесеца по том, доћоше два Корјенића Турчина до на 39 корака пред манастир, те на прагу манастирском убише Шпиридона Вуковића. Калуђери нити га смију укопати ни у манастир склонити, већ брже јаве суду у Требиње. Дође ћевш (комисија,) да прегледа мртвог калуђера. Комесар завиче калуђерима: Ви сте га убили! па увати игумана Јосифа Парезанина и Партенија Ђедовића, повеже их и оћера у Требиње, гдје их сба баце у тамницу. Након читав мјесец дана, кад виђеше да су и они погинули, замоле да их пусте, и дадну 100 дуката мита, те једва живи изнесу главе из требињске тамнице.

Шта је све препатио овај манастир и његови калуђери није могуће ни описати!

Јевстатије Гаћиновић,
настојатељ манаст. Добријева.

Крајцарско штедовно друштво православних српкиња у Сарајеву.

Записник.

Прве редовне одборске сједнице, крајцарског штедовног друштва православних српкиња у Сарајеву. Обдржаван две 20. Јуна 1889. год.

Предеједава: Јованка Ј. Бесаровићка. Билежи: Евица Сарајевчићка учитељица. Присутни су; Гђе: Савка Станишина благајкиња; Јованка Шарац, Савка Ђ. Петровића, Мара М. Авдаловића прегледарке рачуна; Јефа Н. Краљивића, Х. Милка Х. Трифковића, Мара Ђ.

Плића, Мара Х. Авакумовића одборске савјетујуће чланице и госп. Нехански градски билежнич, а изасланик владиног повјереника.

I. Чита се записник прошле ванредне одборске сједнице од 2/14. фебруара 1889. год. Овјеровљује се.

II. Предеједница јавља, да је неумитна смрт уграбила друштвеног перовођу госп. Николу Лалића, (вјечна му успомена), те жели да се избере нови друштвени перовођа.

Одбор једногласно избере за привремену друштвену пероводкињу Евицу Сарајевчића учитељицу, која се овог звања драговљно мрими.

III Председница извјешћује, да је одмах по главној скупштини дала, код штампариие босанске поште, печатити 1000 комада друштвених правила и 1000 комада признаница, даље је дала у истој штампарии, штампати 2000 комада циркулара, у којима је јавила босанско-херцеговачким српкињама да је друштво одпочело, у име божије свој рад; и позива сваку српкињу православне вјероисповјести, да изволи као чланица у друштво ступити.

Даље извјешћује председница одбор, да је 300 ком. друштвених правила, као и све циркуларе разаслала по цијелој Босни и Херцеговини, преко високопреосвећеног митрополита госп. Ђорђа Николајевића друштвеног мецената.

Друштвени одбор узима извјештај председнице на повољно знање, и благодари јој на њеном труду и заузимању.

IV. Председница извјешћује друштвени одбор, да је погодила друштвеног послужитеља Косту Драгића по 3 фор. мјесечно.

Узима се на знање.

Председница извјешћује, да је дала, код хаџи Трифковића начити друштвену фирму с' надписом „Крајцареко штедовно друштво православних српкиња у Сарајеву“, и исту на вратима куће благајнице приковати.

Узима се на повољно знање.

V. Председница још извјешћује друштвени одбор, да је купила доставницу и дневник; да је дала штампати 240 табака за главни именик друштва и да је дала код Леополда Фогла начити друштвени печат.

Узима се на повољно знање.

VI. Благајница извјешћује да је за ово пола године примила од прилога друштвени 209 фор. 60 новч. од улога 272 фор. 86 новч. дакле има свега прихода 482 фор. 46 новч. Од тога издала је од тога по налогу председнице: Штампариии босанске поште за штампање друш-

твених правила и намира 36 фор. Истој штампарии за штампање друштвених циркулара 22 фор. 20 новч. укупно 58 фор. 20 новч. Истој штампарии за штампање главног именика 7 фор. 50 новч. Кенигсбергеру за 2 ком. протокола 3 фор. 35 новч. X. Трифковићу за друштвену фирму 2 фор. 50. новч. Леополду Фоглу за друштвени печат 8 фор. пошти 4 новч. Кости Драгићу друштвеном послужитељу 14 фор. Потрошено је свега 93 фор. 59 новч.

Приход од прилога и улога износи 482 фор. 46 новч. Разход износи свега 93 фор. 59 новч. Чиста остатка има свега 388 фор. 87 новч.

VII. Благајница даље извјешћује, да је 388 форината и 87 нов. однијела и предала „Босанско-херцеговачкој народ. дионичкој банци у Сарајеву“ под камату.

Узима се на повољно знање.

VIII. Председница извјешћује, да у Сарајеву има свега 87 чланица; из Босанског Новог 5; из Вареша и из Власеница по једну, свега дакле 94 чланице.

Узима се на знање.

IX. Пероводкиња Евица Сарајевчића предлаже друштвеном одбору, да се овај записник у ком се налази друштвени рад од пола године, даде кроз јавне листове пропатити, како би свијет видио да ово друштво постоји, и да лијепо у тишини српске мајке раде, за напредак свога рода, да оне нијесу „назови српкиње“ као што их посестрима „Босанска Вила“ карактерише: Да види српски свијет, да крајцареко штедовно друштво православних српкиња још постоји, фала милост Богу, и да није отишло у „бездан пропасти“ као што неки злогук у „Босанској Вили“ тврди.

Предлог пероводкиње прима се с' подпуним одобравањем.

У Сарајеву 20. Јуна 1879.

пероводкиња:

председница:

Евица Сарајевчића Јованка Ј. Бесаровић

Број 743.

ОКРУЖНИЦА*Свему свештенству и српско-православним Општинама Дабро-босанске Епархије.*

Од свију болести које се код овдашњег народа у већем степену појављују јесу оспице најопасније.

Тој опасној болести пада више људи жртвом, него свима другим епидемичким болестима, скупа рачунајући.

Погледом на ту велику опасност настоји висока Земаљска Влада већ кроз више година, да тој кужној болести на пут стане. У сврху њезиног утамањења тропи висока Влада велике своте новаца; а за урезивање оспица употребљују се сви на расположењу постојећи љечници.

Но предпохваљена висока Влада обављала је, да се и неки свештеници у те послове мијешају, те с нездраве дјеце на здраву оспице урезају, и тим прекобројно умирање проузрокују и ову кужну болест

међу народом распрострањују; зато се на позив Високе земаљске Владе од 27 априла т. г. број 24.113. а сходно окружници Конзисторијалној од 13 фебруара 1883 број 228 савјетује свештенство, да нашим лијечницима који су на урезивање оспица одређени, сваким zgodним начином на руку иду, а и своје християне подучавају, нека све наредбе што их власти у оваким несретним случајевима издавају, потпуно врше.

Нарочито пак свештеници из котара Јајца строго се опомињу, да се тога недопуштенога заната окану, да под истрагу и тешку одговорност неби пали.

Из једнице конзисторијалне у Сарајеву 11. Маја 1889.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић

Број 324. ех 1889.

ОКРУЖНИЦА.*Свему пречасном свештенству Херцеговачко-захумске Епархије.*

На молбу поштоване српско-православне општине, мостарске висока земаљска влада за Босну и Херцеговину изволила је својим отписом од 18. Априла о. г. број 432 рез. одобрити купљење прилога по цијелој нашој Епархији за подизање надгробног споменика блаженопочившем нашем Митрополиту Леонтију.

Примивши ову повољну вијест на врло угодно, знање нашли смо за оправдано позвати све пречасно наше свештенство, а преко њега и наше духовно стадо на добровољне

прилоге у поменути племениту цијелу, како би се врлом покојнику на његовијем многобројнијем и великијем заслугама што љепше и достојније одужити могли.

Протопрезвитери и надзиратељи сакупљене прилоге са именима родољубивих приложника нека пошаљу овој митрополији. —

У Мостару 12. Маја 1889.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски :

Серафим Перовић.

Р а з н о.

Свештенство бос. Градишког протопрезвитерата. Биће познато читаоцима овог листа да српско православно свештенство протопрезвитерата бос. Градишког — под предсједништвом ревног и трудољубивог протојереја Стеве Давидовића — редовно чини састанке свака два мјесеца дакле 6 пута у години, којом се приликом међусобно обавјештава, савјетује и расправља о свима питањима, која се односе усавршавању његовом, у вршењу великог позива и задатка свештеничког

и слуге божијег олтара. Даље расправља о свима манама и недостатцима међу православним Христијанима. Кад би изнијели цијео годишни рад овог свештенства, с правом можемо рећи, да су доста учинили и жељеног плода нашли. Тако између свега на дан 20. априла о. г. у држаној сједници својој осим других утаначених корисних предмета на реду било је и ово :

1.) Пошто су незаконо живећи позвани и у доста великом на жалост броју дошли, били

су поучени и упозорени на пошѣдице, које из таквог живљења по вјеру и морал штетно утичу; те су многи кајући се дали тврдо обећање да ће се поправити. Тада су уједно посавјетована неколико брачна пара, који живе у трвењу и несогласности; те ови су помирени и задовољни кући отишли, и однијели поуку свештеничку у срцу своме;

2.) Уваживши намјере и прочитавши правила „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“, закључило је свештенство у својој сједници да препоручи и настоји, да родољубиве Српкиње дадну одзива и упишу се у чланице овог друштва;

3.) Да сва гробља треба оградити и у сваком направити по једну капелицу; у име чега је одма замољена и котарека област за посредовање; и

7. На пошљетку закључено је да се на идући састанак позову сви, који у већој мјери пиће употребљују, те ће им се предочити сва зла која пиће и алкохол доприноси.

Од сад износиће се јавности у овом листу што буде у овом протопрезвитерату овако добрим и корисним путем рађено и постигнуто, те да се и други угледају на ово врједно свештенство, које појми свој позив, свој положај у Српско православној народу и у својој парохији, а особито у данашњим приликама. Од протојереја и надзиратеља доста зависи, те у њиховим енергичним заузимањима, у свему што се клони напретку наше св. православне цркве и Српског народа, вагда ће наћи моралне потпоре и напунка од своје предпостављене духовне власти.

Храмoвска слава у Рељеву. Дана 9. маја о. г. славила се је успомена преноса моштију св. Николаја у Рељеву. Још у очи празника бјеше много народа пришло из околних села; а и на сами дан непрестано придолазило је народа из даљних села и из Сарајева. У 9. сати стигао је и високопреосвештени Митрополит г. Ђорђе Николајевић са својом пратњом. Пошто се је у заводу одморно и разговорио са професорима и питомцима, пошао је у цркву да одслужи св. литурђију, праћен од наставника и неколицине богослова са пјевцима и свећеносцима. У 10 сати отпочео је г. Митрополит св. литурђију уз азистенцију г. П. Петрановића, ректора богословије; г. Ђ. Алагића, пароха

Мазинског из Хрватске, који се бавио у Рељеву у гостима; г. Ђ. Петровића, савјетника АЕМ. Конзисторије; г. Ст. Трифковаћа ондашњег пароха; г. Р. Бошковића, митроп. протођакона и г. П. Говедарице, заводног ђакона. — Црква је била дупком пуна, а око цркве слегао се бјеше силан свијет. При служби је владао подпун поредак; питомци су похваљени за лијепо и складно појање. Проповијед — коју доносимо у овом броју — говорио је професор богословије г. Т. Алагић. По свршетку службе ишла је литија око цркве, и једва се могаше пролазити од народа, који је нагрнуо био да г. митрополиту руку и крст цијелива. Господштине бијаше доста и почашћена је што у заводу, што код појединих професора до миле воље. Веселе, игранка и пјеванка по старом обичају српском трајала је до мрака. Велика стиска бјеше на жељезници; ни половина свијета не могаше стати, те су многи отишли пјеше, а многи и преноћили због даљине пута.

Друштво св. Саве добило је дозволу од министра народне привреде, да може у току од 10 година два пута годишње приређивати лутрије и на њима изигравати покретне и непокретне ствари. Прво извлачење биће у мјесецу Септембру и онда ће главни згодитак бити један виноград на топчидерском брду, у врједности око 5000 фор., поред тога главног згодитка биће још 300 мањих. Чист приход од ове лутрије употребиће се на зидање св. Савског дома, у ком ће бити смјештена и св. Савска школа. Овом приликом напомињемо, да се ушло у траг неким варалицама, који купе прилоге од чланова друштва св. Саве, нарочито од онијех у Угарској и Босни, а нијесу од друштва овлашћени. Од тијех се ваља чувати. Осим тога друштво св. Саве добило је дозволу да може ковати медаљу и давати је својим члановима добротворима, као и да је они могу носити. Медаља изгледаће овако: главни јој тип округао, а сва је од сребра и богато у 4 боје украшена. На округлој плочи израђене су двије руке, како се рукују, што значи: уједињење; под овцијем је зракаста звијезда, што значи слобода; одмах више тога је отворена књига, на којој пише: „вѣмъ дѣла твоа и труды твоа, за име мое трудилъ се еси“, као знамење просвјете; а над свим овим је круна (митра) св. Саве, што значи: вјера. На

ивици медаље стоји: „Друштво св. Саве својем добротвору“. Око медаље, лијево и десно, има вијенац, а с друге стране мач с крстом на врху, као знак духовне обране. На противној страни, на средини медаље стоји: „Отачанству“, а мало ниже: 1886, година установљена „Друштва св. Саве“; испод тога: „Humanitati-Patriae“. Вршца, на којој се медаља носи, црвена је а ошточена је бијелим и модрим порубом.

Српска православна црква у Цариграду. Срби православне вјероисповијести, који обитавају и живе у Цариграду, одлучили су на заузимање српског свештеника Греговића да саграде српску православну цркву у Цариграду.

Митрополит српски Михаило, стигао је на Спасој-дан у вече на пароплову „Делиград“ у Биоград, гдје је на станици свечано дочекан од много свијета из свијух сталеза. Митрополита су поздравили говорима архимандрит Дучић, поп Милан Ђурић, Алимпије Васиљевић и уредник „Руског Дјела“ Шарапов. За све то вријеме пјевали су богослови „Царју небесни“, а народ је одушевљено клицао „Живио“. Указом владиним пензијоновани су дојакошњи Митрополит Теодосије и владика Никанор и Димитрије, и онда је митрополит Михаило указом постављен на старо мјесто, а владика Јерономин повраћен је на пређашњу своју епархију. На први дан Духова Митрополит Михаило служио је свечану божију службу у катедралној цркви. Црква била је препуна народа. Митрополит Михаило је говорио предиком, опомињући у њој између осталог своје вјерне, да буду вазда помрљиви и да ради отачбине унапређују унутрашњи мир и т. д.

У виши богословски завод у Халки код Цариграда, као што доноси „Црквена Истина“, у 28. броју од 10 маја о. г. примљени су на приједлог српске владе, којег је одобрио Патријарх и св. Синод у Цариграду, петорица младића богослова из Србије. У овом заводу они ће младићи изучавати грчки језик и остале богословске предмете. Добро би било кад би и наши тројица архијереја, у споразуму са земаљском владом и патријархом, послали тројицу рељевских богослова да више богословске науке у Халки изуче; јер треба да имамо и наших домаћих синова са бољом богословском спремом.

Свештенство протопрезвитерата Сребреничког држало је 30. маја о. г. свештеничку сједницу, у којој је закључило да у будуће држе своје сједнице редовно свака два мјесеца, дакле у години 6 пута. И у овим сједницама договараће се свештенство у свему, што им доноси користи и усавршења у многостручним дужностима и позиву свештеничком, те по могућности а према околностима и приликама, сваки ће закључак од већине бити усвојен и у дијелу приводити и остваравати.

На овој првој сједници између свега претресано је и примљено:

а) да се све наредбе издате од претпостављене духовне власти најтачније и благовремено извршују;

б) уписало се је њих 6. свештеника испред својих супруга да шаљу годишњи улог од 3 ф. 65 нов. „Друштву крајцарском православних српкиња у Сарајеву“.

в) једногласно усвојено је ради практике служења у цркви, да прве неђеље њих 6 свештеника у Сребреничкој цркви служе а друге неђеље опет 6 свештеника а треће свих 12 свештеника и онда унапријед сваке неђеље и празника по један чредно да долази у Сребреницу и службу божију сврши, под надзором дотичног протопрезвитера и младог свештеника Т. Поповића, богослова рељевског завода.

г) Усвојили су сви да се пристојно и једнако одјевају свештеничким одијелом кад долазе у варош било домаћим или службеним послом.

Народни добротвор. У Мостару преминуо је на мали Васкре о. г. у градској болници Митар Мравић оставивши српској школи што у земљи и што у готовом новцу до 3500 фор. Слава му и вјечна му памјат.

Прилог цркви. Тодор Малешевић трговац из Гламоча, из хришћанске побуде и побожности приложио је 4 кандила сребрена православној цркви у Гламочу.

Одликовање. 1. јунија о. г. Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит херцеговачки г. Серафим, актом својим, (број 384) за заслуге, трудове и подвиге око српске цркве и

миле отаџбине, обдарио је и одликовао почасног проту и познатог цијелом српству војводу — старину Богдана Зимоњића у Гацку са „про-

тојерејским напреним крстом“, као знаком, којим св. црква одликује своје предане и ревносне свештенослужитеље.

Књижевне вијести.

Весник, недељни лист за просвјету и привреду. Излази недељом на цијелом табаку у Панчеву. Година I. Цијена је овом листу 4 ф. годишње. Издавалац и одговорни уредник је Јован Поповић.

Поглед, повремено спис. Власник и уредник Милутин Гарашанин. Редакција кнез Михаилова улица број 19. у Биограду (Србија); а излази двапут у мјесецу на два табака велике осмине. Цијена му је на годину 12 динара или 6 фор.

Извјештај о раду и стању панчевачке српско православне црквене општине, за годину 1888. Подноси црквени одбор главној скупштини сазваној за 30. април 1889. V. Панчево, 1889. Штампарија Браће Јовановића. Укупно стање благаете у 1888. години износи у све 230.875 фор. и 18¹/₂ новч.

Шематизам православне Епархије Далматинске за годину 1889. Задар печатња Ивана Водице 1889. У цијелој дијецези у години 1888. било је: 3 манастира; 79 цркава; 5 протопрезвитерата; 53 парохије; 3 капеланије; 26 свештеника монашког чина а 52 свештеника мирског чина; законите дјеце рођено је муш. 1308 а жен. 1224; незаконите рођено је муш. 103 а жен. 109; вјенчано је првобрачних 339., другобрачних 51. и смјешаних парова 42; умрло муш. 997. жен. 859.; број кућа 9679., број душа мушких 36071 а жен. 33279; број катихумена на средњим и нижим школама 940. Прешло у православну вјеру 1 муш. и 20 жен., прешло из православне вјере 6 муш. и 14 жен.

Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini. Sabrao Kosta Hörmann, savjetnik zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu. Knjiga druga. Sarajevo. Zemaljska štamparija 1889. Цијена 1 фор. У овој књизи има 36 повијех јуначкијех пјесама као наставак из прве књиге (дакле свега 75 јуначкијех пјесама). На крају је додат: У њему је причање о безима Куленовићима, Ченгићима и четири тумачења појединих

стихова у некијем пјесмама. У почетку је „припомена“, у којој се одговара на критику прве књиге и то загребачком „Vienци“ и проф. В. Јагићу. На крају је тумач турских и других неразумљивих ријечи. Књига је велика као и прва и осим „припомене“ има 652 стране.

Убрисана српска суза. Пјесма. Посвећена Митрополиту српском г. Михаилу. Од Д. А. Штампао о свом трошку Љубисав Стојановић, приватни заступник из Лесковца. Штампарија Димитрија Адамовића у Лесковцу 1889 год.

Српско-православно пјеније. По карловачком старом начину у ноте за један глас написали Гаврило Бољарић, свешт. и вјероучитељ на вел. гимназији, и Никола Тајшановић, народни учитељ пјевања на препарандији и вел. гимназији. Свеска IV. и V. Сарајево 1889. Земаљска штампарија. У IV. свески налазе се поједини комади што се пјевају уз Часни пост, о Васкрсу и другим празницима а у V. свески налазе се Сједални и Полијелејни. Цијена је свакој свески 1 фор.

Приповијетке Николе В. Гогоља. Превод с рускога. Део I. свеска 194. народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 новч.

Мирно и Гојно. Приповијетка за дјецу. Написао Хр. Шмит. Превео Ј. М. Издање српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новом Саду 1889. Цијена 75 новч.

Роман без романа. Шаливи роман од Јована С. Поповића. Део II. свеска 195. народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 новч.

Позив на претплату књиге пастирске посланице, црквене и друге беседе и речи. Намерни смо, да, у име божје, штампамо укупно све наше посланице, беседе и речи, које смо у разним приликама и времену говорили. У жељи, да би могли

знати, колико ћемо књига штампати, позивамо пријатеље наше и све љубитеље књиге и цркве, нарочито браћу свештенике, учитеље и клирике, да се у што већем броју упишу у предбројнике исте, и нас или непосредно или преко г. г. окружних протојереја и намесника о томе извеште, а ове братски умољавамо, да се заузму око прикупљана претплатника, за што ћемо им поред срдачне благодарности и 12% у новцу или књигама у име награде уступити Књига ће изнети 30—35 штампаних табака, а цена јој је

4 динара. Новац се полаже у наточ за књигу. Рукопис је готов и спреман за штампу. Рок уписивања на књигу траје до 10-ог августа тек. год. У исто време умољавамо најљубазније пре-часне конзисторије, окружне протојереје и наме-снике и сву осталу господу, којима смо раније слали наше књиге: „Номоканоне,“ „Таблице о родству,“ „Библијско-егзегетичке слике“ и друге ради продаје, нека нам изволе поднети рачуне о продаји истих. 28. маја 1889 год., у Београду, Епископ Никанор.

Ч и т у љ а.

Коста Ј. Ловрић, свештеник и парох парохије Поповић-Стекеровци, преселио се у вјечност 27 маја о. г. послје једанајесто дневног боловања од богиња (оспица). Сахрањен је и опојан 28 маја и. г. од четворице свештеника а уз саучешће многобројног народа.

Покојник је свршио богословски завод у Рељеву са врло добрим успјехом у години 1886/7. и ступио је за учитеља на српско-православној основној школи у Гламочу, гдје је једну годину вршио дужност учитељеку на потпуно задовољство свога народа.

Рукоположен је за ђакона 10 Јула а 15 истог 1888 за свештеника.

Као свештеник вршио је своју дужност савјесно непуну годину дана. У њему су парохијани изгубили ревног пастира и искреног пријатеља народног, а супруга честитог друга. Вјечна му памјат.

Јефто Поповић, свештеник и парох Возућки у протопрезвитерату маглајском, послје дужег

боловања преселио се у вјечност 22. Јуна о. г. а 24 опојан је од надзиратеља протопрезвитерата Симе Бјелајца и још двојице свештеника.

Покојник је сахрањен у заједничко гробље, које се налази у домах старог манастира Возуће, гдје је допраћен од многобројног народа његове парохије, ондашњег учитеља и школеке младежи. Осим ових опијелу а такође и пратњи присуствоваше судица Вајнфелд и Топић канцелиста, обојица из Маглаја, који су амо ради званичних послова својих случајно дошли били.

Покојник је рођен у селу Возићој 1819 г. а рукоположен за свештеника 3 Јануара 1849. од митрополита Игњатија.

Покојник је завјештао манастиру 40 дук. у злату а мјесној школи 10 дук. Иза њега остаје један син који је већ свештеник и 3 кћери. Сва су ова дјеца добро осигурана

Бог да му души удијели царство небесно, а међу нама дугу и пријатну успомену.

С т е ч а ј.

За једно упражњено учитељско мјесто на четверо-разредној основној српско-православној школи у Требињу (Херцеговина), са којим мјестом скопчана је плата од 600 форинти годишње са 150 форинти у име стана и огрјева. Од учитеља се тражи: да је Србин православне вјере, да

је свршио учитељске или богословске науке, и да је вјешт црквеном појању, како би ученике могао у томе обучавати и у цркви појати. Првенство имаће онај који буде способан примити чин свештенички. Рок пријаве је 20 јули т. г. по старом календару, на подписату општину

са молбеницом обложеном нуждним све-
дочбама.

Требиње, 11. Јуна 1889.

Српско Православна Општина.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 40385/Л.

Распис стечаја.

Почетком идуће школске године 20. августа 1889. (1. септембра) попуниће се на православној богословији у Рељеву 9 питомачких мјеста и то 3 за припаднике сарајевске епархије а 6 за припаднике других епархија.

Молбеницама мораће бити приложене вјеродостојне свједоцбе о овом:

1. Да је молитељ син ових покрајина, да је православне вјере, да је навршио 15 годину живота (крени лист).
2. Да је добрим успјехом свршио барем основну школу (школске свједоцбе).
3. Да је неочењен и да му је владање до сад непорочно било (свједоцба надлежне политичке области).

4. Да је умно и тјелесно подпуно здрав (љечничка свједоцба).

Тако обложене молбенице имаће се преко духовне области дотичне епархије поднијети земаљској влади најкасније до 1. (13.) августа 1889.

Изабрани кандидати подвргнуће се прије него што буду коначно примљени као питомци:

1. Пријамном испиту из читања и писања ћирилицом, из катихизиса и библијске повјести;

2. Поновном лијечничком испиту.

Сарајево, 21. јуна 1889.

Мјесто поглавице земаљске владе,
грађански доглавник:

Ћучера, с. р.

Број 53.

Стечај.

Пошто је остало упражњено учитељско мјесто на овдашњој српско-православној основној школи, с тога треба подписатој општини један учитељ са годишњом платом од 400 фор. а. вр.

Који би ово мјесто заузети желлио, дужан је доказати да је Србин православне вјере, да је науке са добрим успјехом свршио, и да је црквеном пјевању особито вјешт.

А особито жеља је ове српско православне општине да би се који од свршени богослова на рељевском богословском сјеменишту за овдашњег учитеља пријавио. Рок стечају траје најдаље до 15. августа о. г.

Варџар вакуф 1. јула 1889.

Српско-православна црквено
школска општина.

Умољавају се претплатници да се одазову учтивом позиву и да претплату за I. и II. полугодиште што скорије пошаљу.

УРЕДНИШТВО.